

Kunstplan del 1

26.10.2021

Kunst i nytt regjeringskvartal

26.10.2021

Innhold

Innledning.....	4
Organisering av kunstprosjektet	5
Beskrivelse av det nye regjeringskvartalet.....	6
Arkitektonisk konsept.....	7
Byrommene	7
Overordnet idé for kunsten	8
Gjenbruk – videreføring – kontinuitet	8
Valg av metode og fremgangsmåte for anskaffelse av kunst.....	9
Metoder	9
Innkjøp.....	9
Metodevalg.....	10
Steder for kunst	11
Allment tilgjengelige byrom (1).....	11
Innside/utside	11
Hovedinngangspartier	11
Sosiale soner.....	11
Offisielle representasjonsrom.....	11
Rom som kun er tilgjengelige for ansatte.....	11
En helhetlig samlingstankegang – «Kunstsamlingen i regjeringskvartalet»	12
Kartleggingen i departementene	13
Andre eksisterende verk.....	13
Sentrale historiske verk	14
Integrerte verk i Høyblokken	14
Pablo Picasso og Carl Nesjar <i>Fiskerne og Måken</i>	15
Hannah Ryggen <i>Vi lever på en stjerne</i> og <i>Trojansk hest / Picassoteppet</i>	16
Do Ho Suh <i>Grass Roots Square</i>	17
Vanessa Baird <i>To Everything There is a Season, Lenge gikk jeg tidlig til sengs</i> og <i>Lyset forsvinner – bare vi lukker øynene</i>	18
Irma Salo Jæger <i>I flokk letter fuglene</i>	20
Kunstprosjekter – forslag til hovedgrep i bygg og utearealer	21
Kunstprosjekter i A-blokken.....	21
Hovedinngang, resepsjonsområde	22
Pyramiderommet	23
Kafé	25
Representativ spisesal	26
Fasade, Einar Gerhardsens plass.....	27
Fondvegg, representativ hovedinngang.....	28
Kunstprosjekter i Høyblokken.....	29
Inngangsparti, Justis- og beredskapsdepartementet	30

Første etasje, ny vegg mot passasje	31
Kunstprosjekter i D-blokken	32
Vestibyle, Statsministerens kontor	33
Statsrådssalen	34
Kunstprosjekter i Samhandlingsstrøket	37
Samhandlingsstrøket, vegger og gulv	38
Samhandlingsstrøket, A-blokken	40
Kunstprosjekter i byrommet	41
Bygulv	42
Byrom	44
Einar Gerhardsens plass	45
Temporære kunstprosjekter	46
Strategi for medvirkning, forankring og formidling	48
Kunstrådet	48
Fora for brukermedvirkning	48
Prosjektrådet	48
Brukerråd per bygg	48
Andre viktige samtalepartnere i prosessen	49
Fora for forankring	49
Kommunikasjon	49
Formidling	49
Tentativt budsjett for perioden 2021–2025	50
Fremdriftsplan for kunst i byggetrinn 1	53
Fremtidige planer for kunst	55

Innledning

Kunstplan del 1 er en beskrivelse av de første grepene for kunstverk og kunstprosjekter i nytt regjeringskvartal.

Kunstplanen er en videreutvikling av den overordnede kunststrategien «Kunst i nytt regjeringskvartal» (2021) og de fire kuratoriske prinsipper som skal ligge til grunn for hele kunstprosjektet sett under ett:

1) Gjenbruk, videreføring, kontinuitet 2) Samtid, fortid, fremtid 3) Tverrfaglighet og samhandling og 4) Et bevisst forhold til utsmykkingsbegrepet og et kunstfelt i endring.

Planen er også utarbeidet på bakgrunn av konstruktive forankringssamtaler. Vi har hatt nyttige møter med departementene (inkludert DSS, SMK), 22. juli-senteret, Oslo kommunes ungdomsråd og fagmiljøer med blant annet kulturhistorisk kompetanse.

I kunststrategiens budsjettprioritering la vi til grunn at de offentlig tilgjengelige rommene skulle prioriteres høyest. I denne kunstplanen presenteres et rammeverk for en del omfattende grep som vil prege både arkitektur og byrom. Blant annet foreslår vi konkurranser for utvikling av integrert kunst i noen av de mest offentlige bygningsarealene, og en konkurranse for kunstnerisk utforming av det som vil bli regjeringskvartalets nye bygulv.

Der kunstplanen omtaler konkrete kunstnere og verk, dreier det seg om allerede eksisterende kunst: de bygningsintegrerte verkene i Høyblokken, verkene som var en del av Y-blokken, sentrale historiske verk i regjeringens eie og kunstverk som er registrert hos departementene. Forholdet mellom eksisterende verk og nye bygg er viktige premisser i valg av *steder* for kunsten og for de nye kunstprosjektene som skal utvikles. I kommende kunstplaner (kunstplan del 2, 3, 4, osv.) vil vi utype de grepene som beskrives i Kunstplan del 1. Der vil vi presentere kunstnere, konsepter og tematikk og introdusere nye grep i de deler av byggeprosjektet vi ikke kjenner så godt per i dag.

Regjeringskvartalets historie er kompleks, med mange betydningslag som hver på sin måte påvirker vårt arbeid med kunstprosjektet. Forslagene vi presenterer i denne kunstplanen forsøker å gripe stedets kompleksitet. Hver del må ses som bestanddeler i en omskiftelig helhet, hvor fortid, samtid og fremtid spiller sammen.

Hvordan kunsten virker på oss og på omgivelsene våre finnes det ikke noe entydig svar på. Vi våger likevel å tro at kunsten i det nye regjeringskvartalet blir engasjerende, vekker nysgjerrighet, inviterer til refleksjon og gir nye perspektiver – for de som skal omgås den til daglig, for besøkende og for den brede offentlighet. Regjeringskvartalet bygges for å vare i 300 år. Forhåpentligvis oppleves kunsten som relevant – også for kommende generasjoner som skal leve med den, byggene og byen.

Oslo, 26.10.2021

KOROs interne prosjektgruppe v/

Prosjektleder og ansvarlig kurator Elisabeth Byre

Organisering av kunstprosjektet

Intern prosjektgruppe KORO

Kurator og leder: Elisabeth Byre

Kuratorer: Nora Ceciliedatter Nerdrum og Drew Snyder

Produsent: Ida Højgaard Thjømøe

Kurator formidling: Pernille Skar Nordby

Kommunikasjon: Åsne Hjukse

Forvaltning: Konservator Fredrik Qvale

Kunstrådet

Departementsråd Kristin Berge, Kulturdepartementet, Kunstrådets leder

Direktør Svein Bjørkås, KORO (fra 01.11.21 Sigurd Sverdrup Sandmo)

Prosjektansvarlig kurator Elisabeth Byre, KORO

Regjeringsråd Anne Nafstad Lyftingsmo, Statsministerens kontor

Departementsråd Eivind Dale, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Administrerende direktør Harald V. Nikolaisen, Statsbygg

Prosjektdirektør Knut Jørgensen, Statsbygg

Arkitekt Gudmund Stokke, Team Urbis

Magdalena Malm, ekstern kunstfaglig representant

Hanne Hammer Stien, ekstern kunstfaglig representant

Kunstrådet er opprettet for å ivareta relasjonen til både forvaltningen og byggeprosjektet. Kunstrådet er et rådgivende organ som gir innspill til KORO om utforming av kunststrategi, kunstplaner og overordnet ressursdisponering i prosjektet.

Produksjonsutvalg

Team Urbis ved John Arne Bjerknes

Statsbygg ved Synnøve Haugen

KOROs prosjektgruppe

For å ivareta behovet for løpende koordinering er det etablert et produksjonsutvalg der prosjektlederne hos Statsbygg, Team Urbis og KOROs prosjektgruppe møtes jevnlig.

Byggherre

Statsbygg

Prosjekteringsgruppe

Team Urbis

Kunstbudsjett

Totalramme for kunstbudsjett, byggetrinn 1 er 89 millioner NOK.

Beskrivelse av det nye regjeringskvartalet

Fakta, bakgrunnsinformasjon og beskrivelse av arkitekturen er hentet fra Statsbyggs hjemmesider og rapporten «Nytt regjeringskvartal. Forprosjekt hovedrapport del A» (03.04.2020). Illustrasjoner av det nye regjeringskvartalet er hentet fra Statsbyggs nettsider og fra Team Urbis.

Regjeringskvartalet er et av de største norske byggeprosjektene noensinne og vil prege et stort område i Oslo by. Det nye bygningskomplekset blir et markant symbol på nasjonens politiske maktstruktur. I tillegg er det regjeringens målsetting å skape et åpent, trygt og grønt regjeringskvartal. I hovedrapporten for Statsbyggs forprosjekt beskrives det slik:

«Regjeringskvartalet skal være en del av byen og representere Norge og norske verdier i overskuelig fremtid. Det er derfor viktig at prosjektet får et rolig og tidløst arkitektonisk uttrykk. Bydelen skal bære preg av varighet og verdighet uten å virke prangende eller avvisende. Norges regjeringskvartal skal ha det vi kan kalle «en stillfarende monumentalitet» som harmonerer med våre demokratiske idealer.»¹

Samtidig som regjeringskvartalet skal oppleves som et godt byrom, skal det sikre gode og fleksible arbeidsplasser til departementene. Det legges opp til at cirka 4700 mennesker vil ha sitt daglige virke i kontorbyggene. I byggetrinn 1 inkluderer dette cirka 2300 ansatte fra henholdsvis Statsministerens kontor (SMK), Utenriksdepartementet (UD), Justis- og beredskapsdepartementet (JD), Klima- og miljødepartementet (KLD), og Nærings- og fiskeridepartementet (NFD).

Også Oslos befolkning skal få glede av det nye regjeringsanlegget. En ny park mellom regjeringskvartalet og gamle Deichmanske hovedbibliotek blir et grønt element i bydelen. Parken får en sentral rolle i balansen mellom det representative og dagliglivet til byens innbyggere. Det blir kafé i A-blokken, denne er vendt mot parken. I Møllergata skal det være publikumsrettet virksomhet, og det legges opp til samarbeid om byliv med kvartalets naboer. Slik henvender regjeringskvartalet seg til hele Oslos befolkning samt til tilreisende fra inn- og utland.

For kommende generasjoner vil det være viktig å kunne oppsøke regjeringskvartalet som et åsted for terrorangrepene 22. juli 2011. Med plasseringen av et permanent minneste og 22. juli-senteret på Johan Nygaardsvolds plass og i Høyblokken vil regjeringskvartalet også kunne være et sted for å minnes, bearbeide og videreformidle kunnskap om terrorangrepet i fremtiden.

Regjeringskvartalet vil bestå av flere bygg, gateløp, plasser og parker, og byggeprosjektet vil strekke seg over mange år. Prosjektet skal ifølge planen stå ferdig i 2029 og gjennomføres i tre byggetrinn:

- Byggetrinn 1: utforming av Johan Nygaardsvolds plass, Einar Gerhardsens plass og Akersgata. Sikringsområdene i Grubbegata og Møllergata ferdigstilles. Bygging av A- og D-blokken, kjeller samt rehabilitering av Høyblokken.
- Byggetrinn 2: bygging av C-blokken og gangbroer.
- Byggetrinn 3: anlegg av regjeringsparken, bygging av B- og E-blokk og rehabilitering av G-blokken. Møllergata og Grubbegata ferdigstilles.

¹ Statsbygg: «Nytt regjeringskvartal. Forprosjekt hovedrapport del A», 03.04.2020, s. 25.

Regjeringskvartalet er et omfattende og komplekst prosjekt, og vi har i denne planen valgt å konsentrere oss om hovedgrep i byggene og byrommene i byggetrinn 1 samt de byrommene som vil danne rammen for de første kunstprosjektene. Med sine 101 000 m² vil byggetrinn 1 være det mest omfattende av de tre. Det inkluderer noen av de mest offentlige arealene i byggeprosjektet totalt sett og er planlagt ferdig i 2025.

Arkitektonisk konsept

Det arkitektoniske konseptet til Team Urbis beskrives med de fire adjektivene «varig, verdig, vakkert og vennlig». Konseptet henger sammen med Team Urbis' bærende idé for regjeringskvartalet om at den nye bygningsmassen skal være representativ for Norge. Målet er at regjeringskvartalet skal reflektere et åpent, tillitsbasert og bærekraftig norsk samfunn.

Team Urbis ønsker å videreføre Oslo sentrums relativt sett moderate silhuett i sitt prosjekt. Blokkene B, C, D og E langs Grubbegata har begrenset høyde og danner kvartaler som sammen med den eksisterende bebyggelsen skal inngå som en naturlig del av byen. Formålet er å danne et rolig bakteppe for de tre historiske bygningene fra ulike epoker på Johan Nygaardsvolds plass. G-blokken (1906), tegnet av Henrik Bull, har høy historisk verdi som Norges første regjeringsbygning. Høyblokken (1958), tegnet av Erling Viksjø, skal tilbakeføres til sin opprinnelige høyde, mens Team Urbis' A-blokk (2025) blir siste tilskudd i rekken av sentrale og identitetsbærende bygninger.

Byrommene

Uteområdene i regjeringskvartalet blir bilfrie og skal oppleves som åpne, trygge, grønne og tilgjengelige for alle som bruker byen, tidlig og sent og til alle årstider. Regjeringskvartalet skal sys sammen med resten av byen og forbedre sykkel- og gangforbindelsen mellom øst og vest. I byggetrinn 1 inngår de to hovedplassene Johan Nygaardsvolds plass og Einar Gerhardsens plass.

Johan Nygaardsvolds plass blir regjeringskvartalets publikumsside med hovedinngang, minnested og adkomst til 22. juli-senteret. Det legges til rette for opphold, bevegelse, seremonier, demonstrasjoner, taler og folkeliv.

Einar Gerhardsens plass blir beskrevet som regjeringskvartalets hjerte. Her er personalinnganger til flere av departementene og representative innganger til SMK og UD, og det er lagt til rette for ankomst av bilkortesjer, velkomstseremonier og fotoseanser. I likhet med Johan Nygaardsvolds plass er også denne plassen tilgjengelig for et allment publikum.

I tillegg til de to plassene vil gateløpet i Akersgata og sikringsområdene i Grubbegata og Møllergata og byrommene mellom disse inngå i Byggetrinn 1. Akersgata vil fremstå som et tydelig og gjennomgående gateløp, tilrettelagt for syklist og buss. Grubbegata skal ifølge arkitektene bygges som en grønn og intim gate som vil være åpen for gående og syklende og for varetransport. Møllergata bygges ut som sykkelgate med sambruk for varetransport til næringsaktørene i gaten.

Overordnet idé for kunsten

I kunststrategien presenterer vi fire overordnede prinsipper som ligger til grunn for de kuratoriske beslutningene i kunstprosjektet. Disse prinsippene skal være tydelig identifiserbare i kunstprosjektet sett under ett og vil først komme ordentlig til uttrykk når alle kunstplanene foreligger.

- **Gjenbruk – videreføring – kontinuitet**
- **Samtid – fortid – fremtid**
- **Tverrfaglighet og samhandling**
- **Et bevisst forhold til utsmykkingsbegrepet og et kunstfelt i endring**

Gjenbruk – videreføring – kontinuitet

De eksisterende arbeidene (det vil si den bygningsintegrerte kunsten i regjeringskvartalet, kunsten som står på lager etter terrorangrepet 22. juli 2011 og kunsten som er registrert hos departementene) gir en ufullstendig, men samtidig særegen versjon av den norske kunsthistorien fra de siste hundre årene. Vi ønsker å reaktivere verkene ved å sette dem inn i nye sammenhenger og grupperinger, slik at det åpner seg nye tolkningsrom for betrakterne. I tillegg vil kritiske refleksjoner og offentlige samtaler rundt de eksisterende verkene danne utgangspunkt for videre utvikling av kunstprosjektet.

Samtid – fortid – fremtid

Med utgangspunkt i de eksisterende kunstverkene og den kulturhistoriske konteksten Hammersborg og regjeringskvartalet representerer vil vi undersøke hvilke linjer vi kan trekke mellom fortid, nåtid og fremtid. Vi vil lete etter tematikker og tendenser som igjen er aktuelle, og som kan komme til å være like aktuelle etter vår tid. Vi vil samarbeide med kunstnere som kan gå i dialog med, kommentere og utfordre vår selvforståelse og de narrative som dominerer vår samtid.

Tverrfaglighet og samhandling

Et godt samarbeid på tvers av disipliner – mellom arkitekt og kunstner og andre fagmiljøer – er avgjørende for å skape gode kunstprosjekter i det nye regjeringskvartalet. I tillegg til stedstilpassete og integrerte kunstverk vil vi ha et løpende tverrfaglig program med temporære prosjekter. Dette vil nå ut til og involvere en rekke ulike publikumsgrupper og være med på å styrke kommunikasjonen om, engasjementet for og opplevelsen av det nye regjeringskvartalet som et relevant og viktig byrom.

Et bevisst forhold til utsmykkingsbegrepet og et kunstfelt i endring

I Høyblokken finnes noen av de mest ikoniske verkene i norsk utsmykkingshistorie. Et nytt kunstprosjekt i regjeringskvartalet må forholde seg aktivt til arven etter Erling Viksjø og hans tette samarbeid med kunstnere som Pablo Picasso, Carl Nesjar og Inger Sitter. Kunstfeltet er i stadig endring, og hver generasjon har sin tilnærming til utsmykkingsbegrepet og hva det vil si å skape kunst til offentlige rom.

KORO utvikler nye grep for kunst gjennom ett eller flere av disse fire overordnede prinsippene og setter dem gjerne i dialog med hverandre for å skape dynamiske kuratoriske løsninger. I kunstplanen som foreligger, dreier de mest konkrete planene seg om å rekuratere allerede eksisterende kunstverk. Dermed står også punktet om gjenbruk, videreføring og kontinuitet sentralt i prosjektets første fase.

Valg av metode og fremgangsmåte for anskaffelse av kunst

Valg av metode og fremgangsmåte for anskaffelse av kunst henger tett sammen med kontekst og disponering av ressurser, og bestemmes i hvert enkelt tilfelle. For kunstprosjekter i regjeringskvartalet vil alle fremgangsmåtene som beskrives under, kunne tas i bruk:

Metoder

Innkjøp fra kunstner eller via gallerist/kunsthandel av verk (som ikke nødvendigvis er laget for regjeringskvartalet).

Direkte oppdrag er en direkte henvendelse til kunstner om skisseforslag til en bestemt situasjon, gjerne med noen føringer, for eksempel når det gjelder format og tematisk innfallsvinkel. Forslaget videreutvikles i tett samarbeid med kuratorene, og det legges opp til medvirkning fra relevante grupper underveis. Dette er den vanligste metoden for anskaffelse av kunst i offentlige rom. Metoden er både tids- og kostnadsbesparende, men prosessen kan oppfattes som lukket, og det er viktig at kuratorene kan vise til bred kjennskap til norsk og internasjonal samtidskunst.

Invitert konkurranse/parallelloppdrag med inviterte kunstnere er hensiktsmessig når man ønsker å sikre seg et høyt kunstfaglig nivå og samtidig få inn flere løsningsforslag til et komplisert og/eller prestisjetungt oppdrag. Alle forslagene honoreres, og en eller flere kunstnere inviteres til å videreutvikle sine ideer i tett samarbeid med kuratorene. Siden flere kunstnere involveres, krever denne metoden både mer tid og mer midler. Imidlertid kan det være hensiktsmessig å få inn flere løsningsforslag slik at man har større fleksibilitet. Ved parallelloppdrag kan man dessuten legge opp til grundige prosesser der kunstnerne får tett oppfølging og veiledning fra kurator. Det er rom for medvirkningsprosesser både i forbindelse med utarbeidelse av konkurranseprogram og i utvelgelse av kunstner.

Åpen idékonkurranse og åpen prekvalifisering vil være aktuelt i tilfeller der man ønsker å favne bredt og skape oppmerksomhet, publisitet og engasjement rundt et bestemt sted eller en tematikk. Utlysningen bør være så bred som mulig, og konkurransen tillater alle interessenter å delta. Aktuelle kandidater inviteres til å utvikle forslag gjennom direkte oppdrag eller en invitert konkurranse.

- Åpen idékonkurranse:
Kravene til de innleverte forslagene er begrenset til tekst og enkle skisser. De tre beste forslagene premieres.
- Åpen prekvalifisering:
Det bes ikke om løsningsforslag, kun om en beskrivelse av relevante referanseprosjekter og en kort motivasjonstekst.

Hovedfordelen ved åpen idékonkurranse og åpen prekvalifisering er at tilfanget potensielt er stort. På denne måten kan for eksempel kunststudenter og andre uten formell kompetanse delta. Ulempen er at juryeringen erfaringsmessig er svært tidkrevende. Det er heller ingen garanti for at de beste kunstnerne velger å delta.

Rekurtering/reaktivering av eksisterende kunstverk. Dette innebærer å sette eksisterende verk inn i nye sammenhenger og legge til nye verk og sammenstillinger.

Metodevalg

Valg av metode gjøres etter en grundig utredning av stedet, formålet og konteksten et kunstprosjekt skal inngå i, men henger også sammen med vurderinger knyttet til ressursdisponering og fremdrift. Utvalgelse av kunstnere som inviteres, baseres på kunstnerisk nivå og kunstfaglige kvaliteter, kunstnerskapets relevans for konteksten og kunstnerens utviklingspotensial og gjennomføringsevne (med utgangspunkt i relevante referanseprosjekter). KORO har ansvar for alle kunstneriske anskaffelser og inngår kontrakt med kunstnerne. Kunstnerne er totalleverandører av kunstoppdraget. Dette innebærer at de selv kontraherer eventuelle underleverandører i overensstemmelse med byggeprosjektet der det er relevant.

Steder for kunst

Som beskrevet i den overordnede kunststrategien følger vi planen om å prioritere de mest offentlige rommene som steder for kunst. Vi bruker følgende kategorier:

Allment tilgjengelige byrom (1)

Mest mulig av kunsten i regjeringskvartalet skal være tilgjengelig for flest mulig mennesker. Regjeringskvartalet utgjør et vesentlig område i Oslo sentrum som tilhører befolkningen, og det bør tilrettelegges for kunstopplevelser i gatebildet, på regjeringskvartalets to plasser og i den nye regjeringsparken som skal etableres.

Innside/utside (2A)

Arkitektenes utstrakte bruk av glass medfører at det finnes flere rom i den nye bygningsmassen som egner seg for kunstprosjekter som kan oppleves både innenfra og utenfra. Det må imidlertid avklares hvordan bruk av sikkerhetsglass i de ulike sonene vil påvirke opplevelsen av kunsten fra utsiden.

Hovedinngangspartier (2B)

De viktigste inngangspartiene har høy grad av synlighet/representativitet, og det er mange besøkende som passerer forbi. Stedene er ikke umiddelbart tilgjengelige for en større offentlighet.

Sosiale soner (3A)

Soner for politisk ledelse, ansatte og besøkende. Steder med høy grad av synlighet for besøkende og ansatte, som samhandlingsstrøk og kantiner. Mange passerer forbi, og rommene er tilrettelagt for rekreasjon/møter. Stedene er ikke umiddelbart tilgjengelige for en større offentlighet.

Offisielle representasjonsrom (3B)

Statsministerens kontor, statsrådseksjonene, tilknyttede møterom og representativ spisesal. Steder med høy grad av representativitet. Formelle rom. Utilgjengelige for andre enn inviterte.

Rom som kun er tilgjengelige for ansatte (4)

Kontorarealer, kulverter, personalinnganger og kjøreadkomster.

Kategoriene gjenspeiles i disposisjonene som gjøres i utarbeidelsen av budsjetter for kunstprosjektet i regjeringskvartalet.

En helhetlig samlingstankegang – «Kunstsamlingen i regjeringskvartalet»

Allerede nå ønsker vi å omtale kunstverkene i det nye regjeringskvartalet som deler av en samlet størrelse, som vi foreløpig benevner som «Kunstsamlingen i regjeringskvartalet». Den vil omfatte både nye verk og verk som har vært eller fremdeles er integrert i regjeringsbygg eller har tilhørt de ulike departementene. Vi antar dessuten at nye verk vil komme til, også etter at KORO's prosjekt avsluttes. Det finnes gode internasjonale eksempler på en slik forvaltningsstrategi, blant annet er den britiske regjeringens kunstsamling organisert på en slik måte, og formidles som en selvfølgelig og høyt prioritert del av regjeringens virksomhet.²

Notatet «Fremtidig bruk, håndtering og forvaltning av eksisterende kunst i regjeringskvartalet» ligger per i dag til behandling hos KMD og KUD.³ Kunstplan del 1 sier derfor lite om vedlikehold og forvaltning av kunsten og hvordan dette skal foregå etter at KORO's prosjekt er ferdigstilt. Forhold som sikring, rengjøring, vedlikehold og eventuelle utskiftninger (for eksempel i forbindelse med utlån) er faktorer som må utredes nærmere i fremtidige kunstplaner.

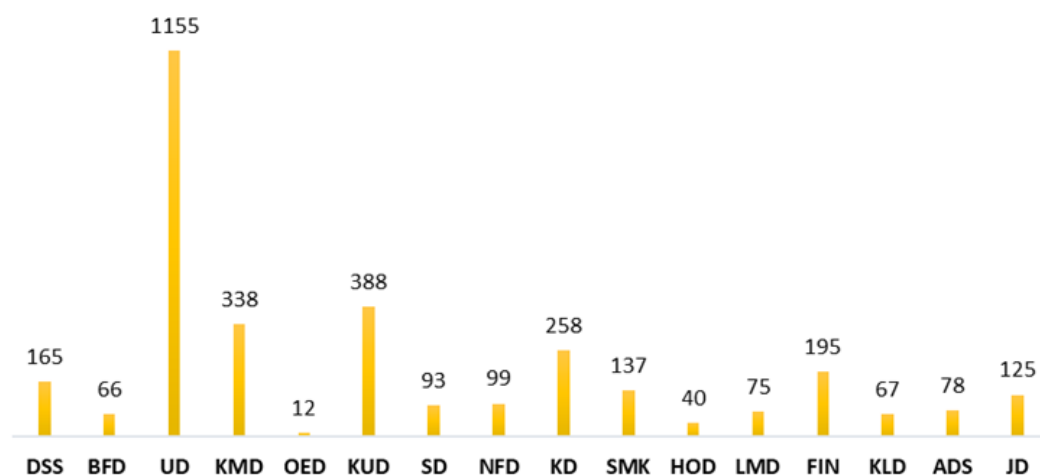
Samtidig som vi mener at det å sentralisere forvaltningen av verkene er en egnet modell, er det viktig å presisere at selve betegnelsen «samling» ikke er nøytral. Vi ser på forhold som representativitet, mangfold og hvilke narrativer som fortelles når vi arbeider med sammenstillingen av verk med ulike betydninger og opprinnelser. I denne prosessen undersøker vi hvordan man kan forstå en slik helhetlig samlingstankegang i en helt spesiell kulturhistorisk og samfunnsmessig kontekst.

² UK Government Art Collection. (Her forvaltes også samlingen som befinner seg på utenriksstasjonene, men eksempelet er like fullt relevant i vår sammenheng.)

³ KORO ved direktør Svein Bjørkås har sendt et notat til KUD og KMD om «Fremtidig bruk, håndtering og forvaltning av eksisterende kunst i regjeringskvartalet» (datert 20.05.21)

Kartleggingen i departementene

Som en del av KORO's forprosjekt i 2020 ble 3291 kunstverk kartlagt i seksten forskjellige departementskontorer (inkludert Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon (DSS) og SMK).⁴ Etter at registreringen ble sluttført har KORO gått systematisk gjennom verklisten for å identifisere verk vi mener bør være med inn i det nye regjeringskvartalet. Utvalget er gjort ut fra verkenes kunst- og kulturhistoriske betydning. Så langt ser det ut til å dreie seg om omkring 15 prosent av det totale antallet verk som er registrert i forprosjektet, altså rundt 400 kunstverk. De aller fleste av disse er for eksempel maleri og grafikk.

KORO er i dialog med Team Urbis og Statsbygg for å avklare kapasitet rundt vegger og kartlegge mulige steder for presentasjon av disse verkene. Beslutninger rundt veggplass, omfang av eventuell mønstring på veggene samt faktorer som ventilasjon, veifinningsprogram, informasjonsskjermer og så videre, vil være førende for det endelige utvalget og omfanget av verk som kan vises i det nye regjeringskvartalet.

Andre eksisterende verk

Et viktig tillegg til kunstverkene som inngår i KORO's registrering, er de (tidligere) integrerte relieffene *Fiskerne* og *Måken* av Pablo Picasso og Carl Nesjar samt de integrerte verkene i trappeløpene og første etasje i Høyblokken. Også Hannah Ryggens billedvever *Vi lever på en stjerne* og *Trojansk hest / Picassoteppet*, som begge var en del av utsmykkingene i Høyblokken allerede ved åpningen i 1958, må med i totalvurderingen av historiske verk som skal bringes videre inn i det nye regjeringskvartalet og den fremtidige kunstsamlingen. Billedvevene forvaltes av Statsbygg / Nordenfjeldske kunstindustrimuseum etter at Høyblokken ble ryddet i 2011.

Vi har også valgt å innlemme noen historiske verk, blant annet en installasjon av Irma Salo Jæger som omtales i det følgende.

⁴ Betegnelsen kunstverk må i denne sammenhengen forstås som et vidt begrep som omfatter «all grafikk, alle malerier, skulpturer i alle materialer, kunsthåndverk i alle materialer, fotokunst, installasjoner og integrerte verk (...) uavhengig av kunstner, kvalitet og tilstand». Sluttrapport konservator, «Registrering av kunst i departementene», KORO, 2020.

Sentrale historiske verk

I det følgende presenterer vi noen sentrale historiske verk som er viktige omdreiningspunkter i utviklingen av kunstprosjektet i regjeringskvartalet. Vi ser på verkenes kunsthistoriske betydning, hvordan de kan forstås og leses inn i en samtidig diskurs, og hva som lå til grunn for oppdraget som i sin tid ble gitt til kunstnerne. Vi ser også på verkenes opprinnelige plassering; disse kunstverkene har gjennom mange år påvirket hvordan ansatte, politikere og publikum har opplevd regjeringskvartalet. Hva skjer når de løsriveres fra sin opprinnelige plassering og settes i nye sammenhenger, slik som i tilfellet med Picasso/Nesjars *Fiskerne* og *Måken*? Hvilke historiske linjer ligger til grunn når vi utarbeider et helhetlig grep for kunsten i regjeringskvartalet?

Integrerte verk i Høyblokken

Integrerte arbeider v/ Kai Fjell, Inger Sitter og Erling Viksjø.

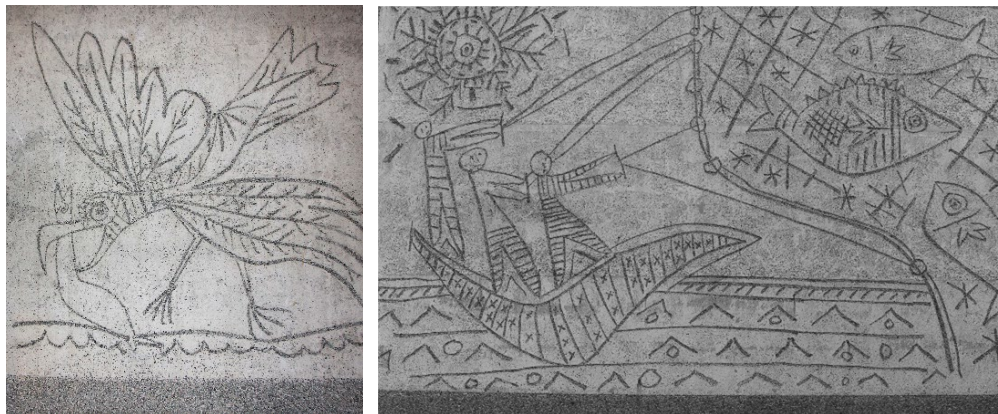
I Høyblokken finnes det allerede mye integrert kunst, både i byggets trappeløp og i det opprinnelige inngangspartiet. Verkene i trappeløpene var et av 1950- og 60-årenes viktigste offentlige utsmykningsoppdrag, planlagt og bestilt av arkitekt Erling Viksjø selv. Kunstnerne Carl Nesjar og Odd Tandberg var sentrale samarbeidspartnere for Viksjø, og særlig Nesjars innsats ble avgjørende i forbindelse med sandblåsing av motivene i naturbetong. Både Nesjar og Tandberg hadde allerede bemerket seg med abstrakte uttrykksformer på papir og lerret, det samme gjaldt Inger Sitter og Tore Haaland, som også ble invitert til å bidra.

Viksjøs kunstnervalg må kunne betegnes som modig. Kunstnerne var alle relativt unge, og formspråket de uttrykte seg i, var kontroversielt i samtiden. I tillegg til Nesjar, Tandberg, Sitter og Haalands verk ble det oppført veggarbeider basert på tegninger av Pablo Picasso og Kai Fjell. Viksjø selv sto for utviklingen av piktogrammene på fasaden som skulle symbolisere de ulike departementene. Han utformet også søylene og mindre veggflater inne i bygget med ornamentikk inspirert av blant annet treskjærerkunst fra norske stavkirker.

Integreringen av kunst og arkitektur slik den fremstår i Høyblokken, var helt unik for sin tid. I kommunikasjonen av «kunstsamlingen i regjeringskvartalet» vil den historiske arkitekturen og kunsten være sentral, selv om mange av verkene vil være lite tilgjengelig for offentligheten i det daglige (dette gjelder samtlige verk i trappeløpet, et arbeid av Inger Sitter og Carl Nesjar i korridoren i sokkeletasjen / tidligere lobbyen og et arbeid av Inger Sitter i den opprinnelige vestibylen mot sørveggen).

Pablo Picasso og Carl Nesjar

Fiskerne og Måken

Måken (antakelig 1957, utført i Y-blokken i 1968) og *Fiskerne* (tegninger fra 1957–58, utført i Y-blokken i 1968).

Verkene *Fiskerne* og *Måken* oppsto i tett samarbeid mellom Picasso, Nesjar og arkitekt Erling Viksjø i forbindelse med oppføringen av Høyblokken på slutten av 50-tallet, men de ble først realisert da Y-blokken ble oppført over ti år senere.

Fiskerne kan tilkjennegi kunstnerens forestilling om et land langt nord: Picasso besøkte aldri Norge, men har nok visst om havets og fiskerinæringens betydning for landet. Selv om fisk og andre havdyr finnes i flere av Picassos arbeider – spesielt i keramikken han eksperimenterte med mot slutten av sitt liv – er dette et sjeldent motiv hos kunstneren, og selve uttrykket er et svar på naturbetongens særegne premisser og erfaringene han hadde gjort seg gjennom realiseringen av motivene i Høyblokken, i tett samarbeid med Carl Nesjar.

I dagens bybilde er *Fiskerne* en påminnelse om garnfiskets betydning for et førindustrielt Norge. Samtidig er det også et vitnesbyrd om de store omveltningene som skjedde noen få år etter at Picasso fullførte skissen til det monumentale verket, og rett før Y-blokken sto ferdig i 1970. Litt forenklet kan man si at fiskerne i Picassos fremstilling like gjerne kunne hatt olje i garnet: Lille julaften 1969 ble norske myndigheter informert om funnet av Ekofisk. Det som skulle vise seg å være et av de største oljefeltene som noen gang er funnet til havs, markerte oppstarten av det norske oljeeventyret.

Også *Måken* er et uvanlig motiv hos Picasso. Etter andre verdenskrig tegnet han ofte fugler, men da stort sett duer, storker og pingviner.⁵ Verket bør ses i sammenheng med *Fiskerne* og den spanske kunstnerens fornemmelse av dyrelivet langs kysten i et land langt nord.

Det er avgjort at *Fiskerne* (1957/1968) og *Måken* (1957/1968) skal plasseres henholdsvis over inngangspartiet til A-blokken mot Einar Gerhardsens plass og i resepsjonsområdet ved A-blokkens hovedinngang mot Johan Nygaardsvolds plass. Beslutningen om rivingen av Y-blokken fikk stor oppmerksomhet, både nasjonalt og internasjonalt. Debattene er en viktig del av verkene historie som vil prege den fremtidige lesningen av verkene.

Detaljer rundt de nye plasseringene diskuteres senere i dokumentet.

⁵ Ustvedt, Øystein: <https://www.nasjonalmuseet.no/hva-er-det-med-y-blokka>

Hannah Ryggen

Vi lever på en stjerne og Trojansk hest / Picassoteppet

Vi lever på en stjerne (1958) *Trojansk hest / Picassoteppet* (1949/1956)

Det finnes to tepper av Hannah Ryggen (1894–1970) i regjeringens eie. Begge er sentrale verk i den norske kunsthistorien, samtidig er de uløselig knyttet til regjeringskvartalets historie.

Vi lever på en stjerne ble laget på oppdrag fra Erling Viksjø til Høyblokkens vestibyle og var ferdig til åpningen. Teppet var ment å være det første av tre, men *Vi lever på en stjerne* skulle bli Ryggens siste monumentale verk. Som erstatning leverte hun to eldre verk til statsrådssalen: *Trojansk hest* og *Picassoteppet*, montert sammen så det fremsto som ett. Både *Vi lever på en stjerne* og *Trojansk hest / Picassoteppet* hang i Høyblokken frem til terrorangrepet 22. juli 2011.

I verket *Vi lever på en stjerne* formulerte Hannah Ryggen et klart budskap til landets fremste kvinner og menn som passerte det hver dag på vei til jobb i regjeringkontorene. Budskapet sto til og med – og ganske utypisk – på en plakett ved siden av verket: «Universets mysterier og kjærlighetens sentrale stilling i vår verden.» I klartekst minnet Ryggen makthaverne på betydningen av en gjennomgripende humanistisk tilnærming til verden og et økologisk perspektiv på forvaltningen av vår felles klode.

Trojansk hest / Picassoteppet er ifølge Ryggens biograf Marit Paasche et svært sentralt verk i Ryggens kunstnerskap, og Ryggen selv anså det som et av de viktigste arbeidene hun hadde laget.⁶ Den høyre delen av teppet, *Trojansk hest*, kan dateres tilbake til 1949, mens den venstre, *Picassoteppet*, ble fullført i 1956. Begge motivene kretser rundt kunstens utvikling og forholdet mellom tradisjon, historie og modernisme. Som i Homers fortelling om den trojanske trehesten, som de greske krigerne gjemte seg i for å angripe trojanerne fra innsiden, er Picasso her en kamuflert våpendrager for modernismen, som tar knekken på den klassisk skolerte maleren. Man kan lese teppene som en visualisering av kunstens utvikling, der Picasso overtar posisjonen som kunstens ledestjerne på bekostning av et klassisk figurativt formspråk.

Selv om *Trojansk hest / Picassoteppet* ikke var laget med tanke på Viksjøs regjeringsbygg, er det nærliggende å trekke en parallell til historien om Empirekvartalet. De historiske byggene måtte i sin tid vike plass for Viksjøs funksjonalisme, der Picasso, modernismens far, var selve ansiktet utad (*Fiskerne* på Y-blokken). Hvorvidt Ryggens intensjon var kritikk eller bare satire, er uklart. Som biograf Paasche beskriver, var Ryggen både skeptisk til og fascinert av Picasso, og det finnes faktisk mange paralleller mellom de to kunstnerskapene. Begge var opptatt av flate og farge. Dessuten delte de et sterkt politisk

⁶ Paasche, Marit: *Hannah Ryggen. En fri*. Pax forlag (2016), s. 153.

engasjement som kom til uttrykk gjennom kunsten. Sist, men ikke minst, var begge trygt forankret i figurasjonen.

Vi lever på en stjerne foreslås plassert i foajeen ved inngangen til Statsministerens kontor i D-blokken, mens *Trojansk hest/Picassoteppet* foreslås plassert i Statsrådssalen i D-blokken. Detaljer rundt de nye forslagene presenteres senere i dokumentet.

Do Ho Suh ***Grass Roots Square***

R6 skal sannsynligvis selges, og *Grass Roots Square* vil miste noe av sin betydning når det ikke lenger kan knyttes sammen med virksomheten på innsiden av bygget. Vi foreslår derfor å flytte og tilpasse Do Ho Suhs verk til området rundt vannspeilet på Einar Gerhardsens plass. Detaljer rundt de nye plasseringene presenteres senere i dokumentet.

Vanessa Baird

To Everything There is a Season, Lenge gikk jeg tidlig til sengs og Lyset forsvinner – bare vi lukker øynene

Vanessa Baird (f. 1963) er en norsk kunstner som hovedsakelig arbeider med akvarell og tegning. Hun har hatt en sentral posisjon i det norske kunstfeltet de siste tjue årene og høster også stor internasjonal anerkjennelse.

Bairds tre veggmalerier består av et utall motiver som dels fungerer selvstendig, dels bindes sammen av noen gjennomgående grep. Her er norske fugler og dyr, som skjære, spurv, hare og røyskatt. Det finnes referanser til folkeeventyr, det finnes norske hus og boligtyper og det finnes motiver hentet fra kunsthistorien. Baird snur om på disse tradisjonelle norske ikonene og forholder seg aktivt og humørfyllt til monumentalmaleriets historie slik vi kjenner det fra for eksempel Oslo rådhus. Den tørre absorberende overflaten og fargebruken gir assosiasjoner til tradisjonelt freskomaleri. De flyvende papirarkene som beveger seg over bildene, binder alle de små scenene – og de tre maleriene – sammen til en helhet, og i kakofonien av inntrykk oppstår et samlet grep.

Maleriene ble laget til departementsbygget R6, som ble ferdigstilt og tatt i bruk sommeren 2012. Baird ble invitert til å utvikle et gjennomgående grep i bygget, mer presist i byggets første, fjerde og syvende etasje. Dette ble henholdsvis presserom og kontorlokaler for Helse- og omsorgsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Bildene ble ferdigstilt i tidsrommet mellom 2012 og 2014. Selv om Baird selv sier at det ikke er intendert (bildenes motiver var ifølge henne planlagt i god tid før juli 2011), opplevde enkelte ansatte i Helse- og omsorgsdepartementet ubehag ved det de oppfattet som referanser til terrorangrepet i de første to maleriene. Det siste maleriet ble derfor hengt hos Kulturrådet. Det har likevel vært KOROs og kunstnerens ønske at de tre maleriene samles igjen når det nye regjeringskvartalet er klart til innflytting.

At kunsten frembringer personlige assosiasjoner hos betrakteren er uunngåelig, og noen vil nok fremdeles knytte de hvite papirarkene til pressebildene fra regjeringskvartalet dagene etter terrorangrepet 22. juli. Angrepet ligger der som et premiss for nybyggene i regjeringskvartalet og vil uansett være en del av vår felles historie knyttet til området. Like fullt har mye endret seg i måten vi forholder oss til 22. juli på i løpet av de ti årene som har gått, og de visuelle markørene vi forbinder med terroren, er ikke konstante. Symboler som kan gi meningsfylte assosiasjoner for dagens publikum med utgangspunkt i en felles kulturell kontekst, kan ha andre

betydninger for morgendagens betraktere. I formidlingen av maleriene er det derfor ekstra viktig å beskrive Bairds særegne motivverden og hennes humanistiske tilnærming til menneskelige erfaringer. Slik åpnes et rikt tolkningsrom som kan være relevant og viktig i generasjoner fremover.

Bildene foreslås plassert i Samhandlingsstrøket i A-blokken. Detaljer rundt forslaget presenteres senere i dokumentet.

To Everything There Is a Season (2014)

Lenge gikk jeg tidlig til sengs (2013)

Irma Salo Jæger

I flokk letter fuglene

Den finsk-norske kunstneren Irma Salo Jæger (f. 1928) regnes som sentral i utviklingen av det abstrakte, geometriske formspråket i Norge. Hun er særlig anerkjent for sine malerier i en fargesterk palett, ofte i oransje og rødlige valører. Gjennom et langt kunstnerliv har Salo Jæger hatt stor innflytelse på mange generasjoner av norske kunstnere, både som professor ved Statens Kunstakademi og som utøvende kunstner. Hun gjorde flere viktige utsmykkingsoppdrag på 70-tallet, mange av dem er nå dessverre tapt.

I flokk letter fuglene (1985) er et stedstilpasset keramikkverk som opprinnelig var laget for statens kontorsenter på Bryn etter en invitert konkurranse. Verket består av omtrent 300 komponenter i glasert steingods. Salo Jæger ønsket å få liv i veggene gjennom lys- og skyggevirkningene keramikkformene skapte. Paradoksalt nok er det ikke minst bevegelse og flukt som uttrykkes gjennom de kompakte formene.⁷

Vi foreslår å plassere verkene i representativ spisesal på toppen av A-blokken. Detaljer rundt forslaget presenteres senere i dokumentet.

⁷ Dæhlin, Erik: *Irma Salo Jæger*. Forlaget Press (2002), s. 66.

Kunstprosjekter – forslag til hovedgrep i bygg og utearealer

Kunstprosjekter i A-blokken

Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

A-blokken kan betegnes som signaturbygget i det nye regjeringkvartalet og er selve anslaget til regjeringsanlegget fra Akersgata og Johan Nygaardsvolds plass. Byggets hovedinngang vender ut mot Akersgata under den skråstilte og høyreiste profilen som gir bygget dets særpreg. A-blokken er om lag 17 000 kvadratmeter stort og elleve etasjer høyt og skal blant annet romme over 600 arbeidsplasser, pressesenter og sentrale fellesfunksjoner. Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet skal inn i byggets kontorarealer. KOROs kunstprosjekter i A-blokken vil i hovedsak orienteres rundt byggets inngangspartier og departementenes fellesarealer.

Hovedinngang, resepsjonsområde

Sted	Hovedinngang, resepsjonsområde
Grep	Plassering av Picasso/Nesjars <i>Måken</i>

Måken (antakelig 1957, utført i Y-blokken i 1968)

Sted

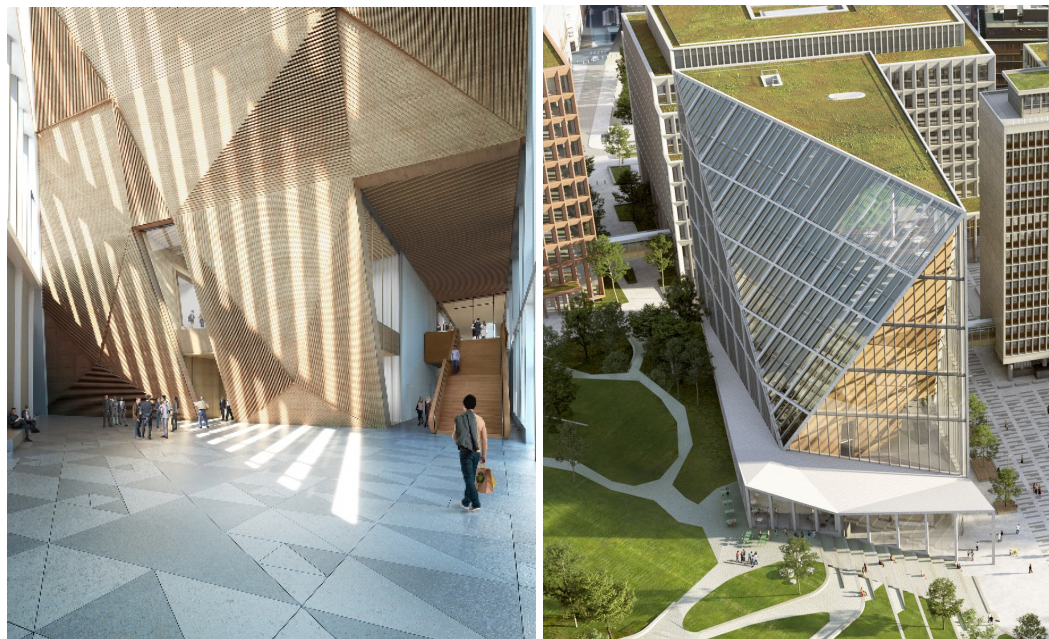
Hovedinngang A vender ut mot Johan Nygaardsvolds plass og Akersgata og er den ene av regjeringskvartalets to hovedinnganger.

Grep

Måken plasseres i resepsjonsområdet. Nøyaktig plassering og endelig utforming av rommet er per i dag ikke bestemt. Plasseringen er før byggets sikkerhetssluser, og det gjør at veldig mange mennesker vil få tilgang til verket. *Måken* fyller rommet og bør ikke få konkurranse fra andre kunstverk. Plasseringen i A-blokken ble bestemt i forbindelse med en prosess ledet av Statsbygg og Team Urbis i 2018/19 der KORO også deltok. KORO har fått i oppdrag å rekuratere verket. I denne sammenhengen betyr det at vi skal se på detaljer rundt verkets umiddelbare omramming i forbindelse med detaljprosjekteringen av bygget. Det er en forutsetning at arvingene etter både Picasso, Nesjar og Viksjø får mulighet til å uttale seg om detaljutformingen av omgivelsene underveis i arbeidet.

Pyramiderommet

Sted	Pyramiderommet
Forslag til grep	Invitert konkurranse

Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

Innenfor sikkerhetsslusene ved hovedinngangen til A-blokken finner man det såkalte pyramiderommet. Rommet er nærmere 40 meter høyt og vil, ifølge arkitektene, oppleves som «en katedral». Den trekantede og dominerende skråveggen mot byggets indre volum er i forprosjektet beskrevet som mønstring i form av ulike vertikale og horisontale linjer utført i tre. Rommet skal være et vente- og myldrerom, med resepsjons-, toalett- og garderobefasiliteter for besøkende i omkringliggende arealer.

Med sin heldekkende glassfasade er pyramiderommet godt synlig fra Johan Nygaardsvolds plass og er et av de helt sentrale stedene for et større kunstprosjekt i det nye regjeringskvartalet. Luftigheten og størrelsen muliggjør et vidt spenn av uttrykk og formater, og rommets synlighet vil bidra til at kunsten kan oppleves også utenfra av en større offentlighet.

Forslag til grep

Vi foreslår å invitere et utvalg kunstnere (mellom 5–7) til en konkurranse.⁸ Utvalget av kunstnere vil være basert på grundig research og KOROs faglige ekspertise og kjennskap til det norske og internasjonale kunstfeltet. I utvelgelsesprosessen vil vi legge vekt på faktorer som erfaring, referanseprosjekter, kunstnerisk profil og uttrykk. I konkurranseinvitasjonen vil vi ikke peke på konkrete steder, men betrakte hele volumet som et potensial. Dette betyr at kunstnerne kan velge å jobbe med gulv, vegger, vindusflater og luftrom. Slik begrenser vi ikke oppdraget til et bestemt sted, materiale eller uttrykk, men åpner opp et mulighetsrom for å utvikle kunstneriske konsepter. En forutsetning vil være at forhold som angår akustikk, sikkerhet og fremkommelighet ivaretas. Dette vil legges til grunn i

⁸ Se mer om anskaffelsesformer og begrunnelse for valg av konkurranseform under kapitlet «Valg av metode og fremgangsmåte for anskaffelse av kunst».

konkurranserinvasjonen som blir utformet i tett dialog med Statsbygg og Team Urbis. Vi ønsker ikke å gi konkrete tematiske føringer. Stedets historikk, minnelandskapet, den fremtidige bruken av bygget og problemstillinger knyttet til demokrati, ytringsfrihet og makt vil uansett utgjøre en kontekst kunstnerne implisitt må forholde seg til.

Til konkurransen vil vi invitere kunstnere som har et bredt spenn i erfaring med ulike formater og materialer. I og med at det er et uttalt ønske om bruk av treverk i regjeringkvartalets interiør, vil vi blant annet invitere kunstnere som har benyttet seg av tre i sin kunstneriske produksjon.⁹ Det er et premiss at forslagene som velges ut kan videreutvikles i samarbeid med KORO og Team Urbis. Kanskje åpner de innsendte skisseforslagene for at vi til og med kan kombinere forslag fra flere kunstnere. Dette forutsetter selvsagt at verkene kan fungere sammen i rommet.

⁹ «KMD fremhever kravet til kvalitet i sin bestilling til Statsbygg 29. juni 2018. Videre understreker KMD at de forutsetter at tre blir et viktig element i regjeringkvartalet, konkretisert til Samhandlingsstrøket, enkelte interiører i fellesområdene og broene.» Fra Statsbygg, «Nytt regjeringskvartal. Forprosjekt hovedrapport del A», 03.04.2020, s. 12.

Kafé

Sted	Kafé
Forslag til grep	Åpen idékonkurranse

Illustrasjoner: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

Kafeen får en sentral beliggenhet på vestsiden av A-blokken ved regjeringsparken, vendt mot Akersgata og det tidligere Deichmanske bibliotek. Kafeen blir en ny sosial møteplass i Oslo sentrum og et offentlig sted som vil være tilgjengelig for alle. I sommerhalvåret vil det også være utendørsservering her, og regjeringsparken blir slik en naturlig forlengelse av kafeen. I trappeamfiet langs glassfasaden til hovedinngang A kan man se inn på kunstverket *Måken* og ned mot Johan Nygaardsvolds plass. Dette er med på å forsterke den nære forbindelsen til regjeringsanlegget, samtidig som kafeen i større grad vil fremstå som en selvstendig enhet. Kafeen vil ha store veggflater i betong som kan være egnete steder for kunstverk. Betongflatene vil være synlige gjennom de store glassfasadene og kan dermed oppleves også utenom åpningstiden.

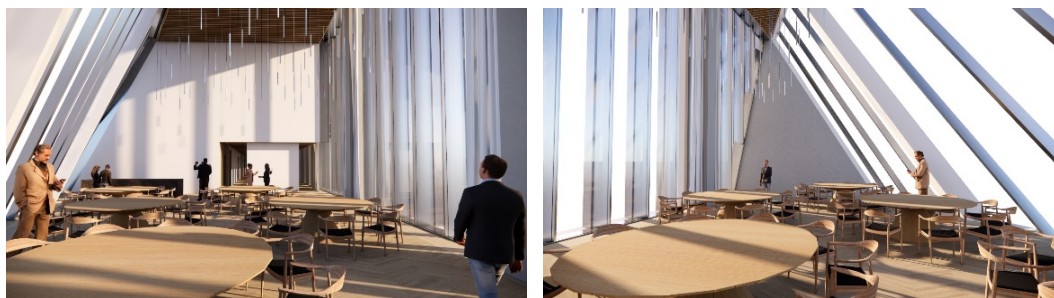
Forslag til grep

Vi ønsker å bruke kafeen, med den offentlige tilgjengeligheten som stedet muliggjør, som en anledning til å utlyse en åpen idékonkurranse for kunstnere bosatt i eller med tilknytning til Norge.¹⁰ Slik åpner vi for at en større kunstoffentlighet kan melde sin interesse for et mulig oppdrag i regjeringskvartalet. På bakgrunn av innsendte skisseforslag velger vi ut 1–3 kunstnere til en invitert konkurranse, der de gjennom dialog med kuratorene utvikler prosjekter. Deretter kåres én eller flere vinnere.

¹⁰ Se mer om anskaffelsesformer og begrunnelse for valg av konkurranseform under kapitlet «Valg av metode og fremgangsmåte for anskaffelse av kunst».

Representativ spisesal

Sted	Representativ spisesal
Forslag til grep	Rekuratering av Irma Salo Jægers <i>I flokk letter fuglene</i>

Størstedelen av verket presenteres på hovedvegg. Et mindre utvalg kan monteres på vegg på motsatt side av rommet. Illustrasjoner: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

På toppen av pyramiderommet, øverst i A-blokken, ligger det som i tidligfase har vært betegnet som «representativ spisesal». Rommet vil være synlig fra Johan Nygaardsvolds plass, regjeringsparken og Akersgata, og ha et vidt utsyn over byen.

Forslag til grep

I den representative spisesalen planlegger vi å vise keramikkverket *I flokk letter fuglene* av den finsk-norske kunstneren Irma Salo Jæger. I samarbeid med kunstneren vil verket tilpasses spesielt for dette rommet. Med de mange skulpturelle elementene montert i ulike formasjoner vil verket forsterke den arkitektoniske dynamikken i den skråstilte flaten. Veggene må ha akustisk demping, og det er nærliggende å tenke at den bør fargesettes. På motsatt side av rommet er det en mindre vegg som kan være egnet for et utvalg av elementene, noe som kan styrke helheten. Detaljeringen skjer i dialog mellom KORO, kunstner og arkitekt.

Verket består av mange enkeltdeler som settes sammen i formasjoner.
Foto: KORO

Fasade, Einar Gerhardsens plass

Sted	Fasade mot Einar Gerhardsens plass
Grep	Plassering av Picasso/Nesjars <i>Fiskerne</i>

Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

Sørvestfasaden på A-blokken vender ut mot Einar Gerhardsens plass og utgjør en av plassens fire «vegger». Her er det personalinngang til Nærings- og fiskeridepartementet og Klima- og miljødepartementet samt en representativ inngang. Fasaden er godt synlig fra plassen og fra Grubbegata, som blir en viktig gjennomfartsåre mellom nord og sør.

Grep

Fiskerne fyller fasaden over inngangene til A-blokken fra plassen, og verket vil være godt synlig for ansatte, besøkende og forbipasserende. *Fiskerne* blir et dominerende motiv i byrommet, og andre visuelle elementer må utformes i overensstemmelse med verket. Plasseringen på A-blokken ble bestemt i forbindelse med en prosess ledet av Statsbygg og Team Urbis i 2018/19 der KORO også deltok. KORO har fått i oppdrag å rekuratere verket; i denne sammenhengen betyr det at vi skal se på detaljer rundt verkets umiddelbare omramming i forbindelse med detaljprosjekteringen av bygget. Det er en forutsetning at arvingene etter både Picasso, Nesjar og Viksjø får mulighet til å uttale seg om detaljutformingen av omgivelsene underveis i arbeidet.

Fondvegg, representativ hovedinngang

Sted	Fondvegg, representativ hovedinngang mot Einar Gerhardsens plass
Forslag til grep	Åpen konkurranse om nytt verk som går i dialog med <i>Fiskerne</i>

Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

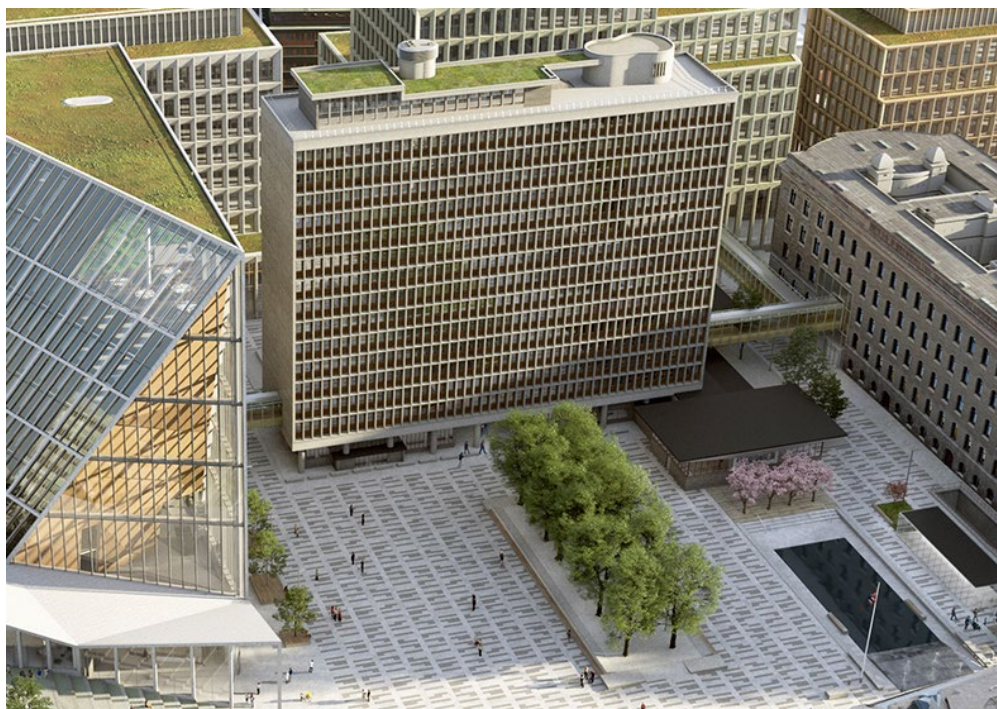
Innenfor den representative inngang i A-blokken er det en fondvegg som vil være godt synlig både fra inngangspartiet og gjennom vinduene langs fasaden. Veggene kan i sin helhet benyttes til kunst.

Forslag til grep

Her ønsker vi å invitere til en åpen idékonkurranse om et verk som kan gå i dialog med *Fiskerne* ut fra et samtidig perspektiv.¹¹ Hvordan passer *Fiskerne* inn i dagens fortelling om Norge, seksti år etter at det ble ferdigstilt? Hvordan påvirker den nye konteksten verkets betydning? Hva kjennetegner Norge som nasjon i dag, og hvilke stemmer bør slippe til for å ytre sine perspektiver? En idékonkurranse åpner for at en større kunststoffentlighet kan melde sin interesse for et mulig oppdrag. På bakgrunn av innsendte skisseforslag velger vi ut 1–3 kunstnere til en inviteret konkurranse, der de gjennom dialog med kuratorene utvikler prosjekter. Deretter kåres én eller flere vinnere.

¹¹ Se mer om anskaffelsesformer og begrunnelse for valg av konkurranseform under kapitlet «Valg av metode og fremgangsmåte for anskaffelse av kunst».

Kunstprosjekter i Høyblokken

Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Høyblokken sto klar i 1958. Frem til 22. juli 2011 huset bygget Statsministerens kontor og Justisdepartementet. Høyblokken hadde opprinnelig femten etasjer pluss en inntrukken toppetasje og var et av få høyhus i området. Tidlig på 90-tallet ble det tilført ytterligere to etasjer, men etter beslutningen om at bygget med tilhørende paviljonger skal tilbakeføres til sin opprinnelige form, er disse fjernet igjen.

Selv om bygget i retrospekt kan kalles karakteristisk for sin tid, var det svært omstridt da det ble oppført, blant annet fordi den modernistiske arkitekturen føltes fremmed for mange. For Viksjø ble det et pionerprosjekt; for første gang ble det brukt naturbetong i utførelsen av et monumentalbygg. Teknikken, utviklet av arkitekten selv i samarbeid med sivilingeniør Sverre Jystad, innebærer at man sandblåser betong iblandet elvegrus for å få en holdbar og pen overflate.

Bygget ble påført store skader i forbindelse med terrorangrepet 22. juli 2011. Etter at restaureringsarbeidet er ferdigstilt vil det være Justis- og beredskapsdepartementet og 22. juli-senteret som flytter inn i bygget. Det er viktig å presisere at 22. juli-senteret er skilt ut som et eget byggeprosjekt. Det etableres fysiske skiller mellom senteret og andre arealer i Høyblokken, og inngangen til senteret vil være plassert på Johan Nygaardsvolds plass. Senteret har en egen post på statsbudsjettet og inngår verken i Team Urbis' prosjekt eller i kunstprosjektet.

Inngangsparti, Justis- og beredskapsdepartementet

Sted	Inngangsparti/personalinngang Justis- og beredskapsdepartementet, mot Einar Gerhardsens plass
Forslag til grep	Under arbeid

Sted

Ansatte i Justis- og beredskapsdepartementet, som skal ha kontorer i etasjene oppover, har inngang i østre paviljong mot Einar Gerhardsens plass. Fasaden mot plassen er karakteristisk med sin skarpt avtegnede sagtakprofil. Rommet, som er synlig gjennom et nytt bygningsvolum med glassfasade, skal brukes som inngangsparti og er delt i to av en sikkerhetssluse.

Grep

Vi har lenge arbeidet med ulike plasseringsalternativer for Hannah Ryggens *Trojansk hest / Picassoteppet*, og et alternativ har vært å henge verket i Justis- og beredskapsdepartementets inngangsparti. Som det fremgår av teksten på side 35 har vi imidlertid konkludert med at Ryggens verk bør plasseres i den nye statsrådssalen i D-blokken. Vi vil arbeide videre med nye forslag til inngangspartiet, og presenterer dette i kommende kunstplaner. Blant annet vil vi vurdere om veggen skal inngå som en del av et større grep som omfatter bakveggene i personalinngangene i samtlige bygg (A, D og H i første byggetrinn).

Første etasje, ny vegg mot passasje

Sted	1. etasje – ny vegg mot passasje
Forslag til grep	Direkte oppdrag om verk på ny vegg

Inger Sitters integrerte veggarbeid på venstre side. Ny vegg til høyre hvor en kunstner inviteres til å lage et verk. Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg (illustrasjonen viser ikke endelig utforming av rommet).

Sted

I det som en gang var Høyblokkens vestibyle, mellom byggets søndre fløy og passasjen mellom Johan Nygaardsvolds plass og Einar Gerhardsens plass, planlegges et større, åpent rom med vindusrekker mot begge plassene. Rommets funksjon er ikke endelig bestemt.

Forslag til grep

Den ene veggen i rommet er i sin helhet viet Inger Sitters integrerte verk fra byggeåret. Den andre veggen, som vil være synlig gjennom døråpningen fra heisrommet, er en ny vegg. Her foreslår vi et verk av en kunstner som får et direkte oppdrag. Kunstneren behøver ikke nødvendigvis ta hensyn til material- og motivvalg i de opprinnelige utsmykkingene i Høyblokken, men det nye verket vil uunngåelig leses på bakgrunn av den historiske konteksten. For å ivareta fremdriften i byggeprosjektet må verket etterintegreres. Like fullt vil det fremstå som det eneste nye, stedspecifikke verket som tilføres den eksisterende bygningsmassen og Viksjøs «gesamtkunstverk».

Kunstprosjekter i D-blokken

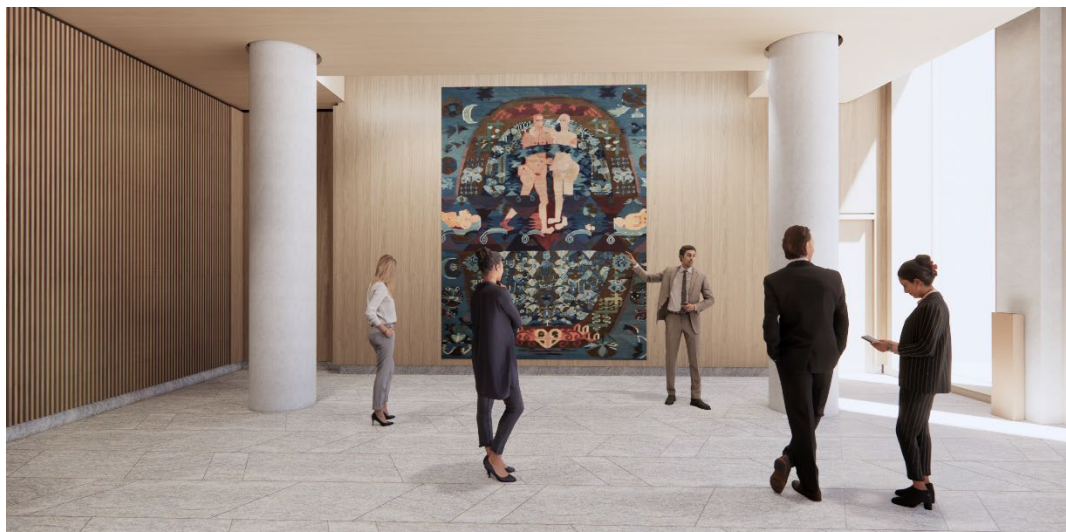

Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

D-blokken er den første av en ny rekke bygninger i regjeringkvartalet som vil bli reist langs østsiden av A-, H- og G-blokkene. Med sine 29 500 kvadratmeter vil bygget utgjøre et dominerende element i det nye kvartalet. I motsetning til A-blokken vil det ha et stramt og litt tilbaketrunkent uttrykk (nært beslektet med B-, C- og E-blokkene). Utformingen samsvarer med arkitektenes identitetsbærende visjon for regjeringkvartalet; arkitekturen fremstår solid og varig med en dempet monumentalitet. D-blokken er konstruktivt organisert rundt to betongkjerner og et sentralt plassert atrium. Det er Statsministerens kontor og Utenriksdepartementet som skal holde til i bygget, og inngangene til begge departementene vil vende ut mot Einar Gerhardsens plass.

Vestibyle, Statsministerens kontor

Sted	Vestibyle Statsministerens kontor (SMK)
Forslag til grep	Rekuratering: Hannah Ryggen, <i>Vi lever på en stjerne</i>

Plassering av *Vi lever på en stjerne* i D-blokkens vestibyle. Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

Vestibylen innenfor inngangen til SMK vil være et rom med høy aktivitet. Det er her statsministeren vil møte utenlandske gjester, og statsministeren og regjeringen vil bruke rommet som inngangsparti på vei mot statsrådssalen. Ettersom det ligger rett utenfor SMKs presserom, vil vestibylen dessuten benyttes i forbindelse med fotografering av statsministeren og statsministerens gjester. Vestibylen er et av områdene Team Urbis har løftet frem som høyt prioritert når det gjelder materialvalg og utforming.

Forslag til grep

Verket hang opprinnelig i høyblokkens vestibyle. En tilbakeføring hit er vanskelig. Rommets funksjon og karakter vil bli vesentlig endret; det gamle resepsjonsområdet blir et møterom med skjerm og andre funksjonelle elementer. Etter en helhetlig vurdering foreslår KORO derfor at *Vi lever på en stjerne* plasseres i D-blokkens vestibyle. Her opprettholdes de historiske forbindelsene til SMK og statsrådssalen, et vesentlig moment i Erling Viksjøs bestilling og Hannah Ryggens intensjon bak motivet *Vi lever på en stjerne*. Plasseringen her vil dessuten gir verket en høyere grad av offentlighet enn det ville fått i Høyblokken, der adgangen vil være svært begrenset.

Vi lever på en stjerne fikk synlige skader under terrorangrepet 22. juli. I likhet med Høyblokken ble det symbol på det som likevel besto. Angrepet er en viktig del av billedteppets symbolske meningsinnhold, som samtidig spiller sammen med en enda lengre historie som handler om Hannah Ryggens og Erling Viksjøs opprinnelige visjon (se kapitlet om «Sentrale historiske verk»). Plasseringen i D-blokken kan bidra til at både verket og det nye bygget blir kraftfulle symboler på nasjonens evne til å reise seg og stå samlet etter et brutalt angrep.

Andre alternativer, som å plassere verket i 22. juli-senteret, har kommet opp gjennom forankringsprosesser som har foregått så langt. KORO mener likevel at det er viktig at verkets forbindelse til Regjeringen og den opprinnelige kunsthistoriske konteksten videreføres.

Statsrådssalen

Sted	Statsrådssal SMK
Forslag til grep	Rekuratering av Hannah Ryggen, <i>Trojansk hest / Picassoteppet</i>

Plassering av *Trojansk hest / Picassoteppet* i statsrådssalen i D-blokken.
Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

I forbindelse med etableringen av det nye regjeringskvartalet flyttes statsrådssalen fra Høyblokken til D-blokken. Statsrådssalen er det sentrale møterommet på statsministerens kontor. Én eller to vegger er egnet for kunst i rommet: veggene mot atriet og veggene mot byggets indre kjerne.

Forslag til grep

Hannah Ryggen er en av de helt sentrale norske kunstnerne i det 20. århundre. Med utgangspunkt i et antifascistisk og humanistisk ståsted kommenterte hun verdensaktuelle hendelser fra sin vevstue på Ørlandet. Det siste tiåret har et nasjonalt og internasjonalt kunstpublikum gjenoppdaget Ryggens tepper og hennes behandling av alt fra den spanske borgerkrigen, Mussolinis invasjon av Etiopia og Vietnamkrigens herjinger til eksistensielle og mellommenneskelige erfaringer knyttet til kjærlighet og familierelasjoner. Verkene er estetisk vakre og tematisk engasjerende på samme tid.

Trojansk hest / Picassoteppet av Hannah Ryggen var, som tidligere beskrevet, ikke laget spesifikt for regjeringsbygget. Til statsrådssalen hentet hun i stedet frem to tepper hun allerede hadde laget og satte dem sammen til ett verk. Verket hang i Høyblokken frem til 22. juli 2011 og har siden fulgt regjeringen til midlertidige lokaler som Statsministerens kontor har måttet flytte til.

I arbeid med rekuratering av eksisterende verk, som i tilfellet med *Trojansk hest / Picassoteppet*, er det nærliggende å ta utgangspunkt i opprinnelige, historiske plasseringer. Siden statsrådssalen skal flyttes fra Høyblokken, vil imidlertid den historiske konteksten endres. I fremtiden vil statsrådssalen befinne

seg i D-blokken. KORO har derfor vurdert flere alternative steder for verket i det nye anlegget, og det er to som har utpekt seg.

Det ene alternativet innebærer å følge de historiske linjene og plassere verket i den nye statsrådssalen i D-blokken. Dette forslaget understreker verkets betydning som identitetsbærer for rommet der regjeringen møtes. En plassering her ivaretar dessuten verkets symbolverdi som en historisk konstant gjennom skiftende regjeringer over mange tiår og i skiftende lokaler. Hannah Ryggen valgte akkurat disse to teppene til Statsrådssalen fordi hun mente at budskapet om historiens gang, gjennom brudd og kontinuitet, var viktige påminnelser når regjeringen skulle ta sine beslutninger.

Biograf Marit Paasche skriver om forholdet mellom verkets tematikk og betydning i statsrådssalen: «Med tanke på dette rommets politiske kontekst er det betimelig at teppet befant seg der, som en påminnelse om den gamle forbindelsen mellom vev og statsmannskunst [...]». ¹²

Alternativ plassering av *Trojansk hest / Picassoteppet*, i Østre paviljong.
Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Det andre alternativet er en helt ny plassering, nærmere bestemt i inngangspartiet til Østre paviljong i Høyblokken. Dette forslaget er ment å ivareta verkets historiske forbindelse til Høyblokken og gjøre det tilgjengelig for en større offentlighet. Videre vil det bidra til å sette Ryggens fremstilling av Picasso i dialog med *Fiskerne* på Einar Gerhardsens plass, og dessuten sikre at en av Norges fremste kunstneriske stemmer mot nazismen og fascismen får en sentral plass på et av åstedene for terrorangrepet 22. juli. ¹³

Dette budskapet vil imidlertid være viktig også der statsrådene tar sine beslutninger. Etter dialog med departementene og andre berørte, er det klart at verkets tilstedeværelse i statsrådssalen er en viktig historisk tråd som skal videreføres til SMKs nye lokaler i D-blokken.

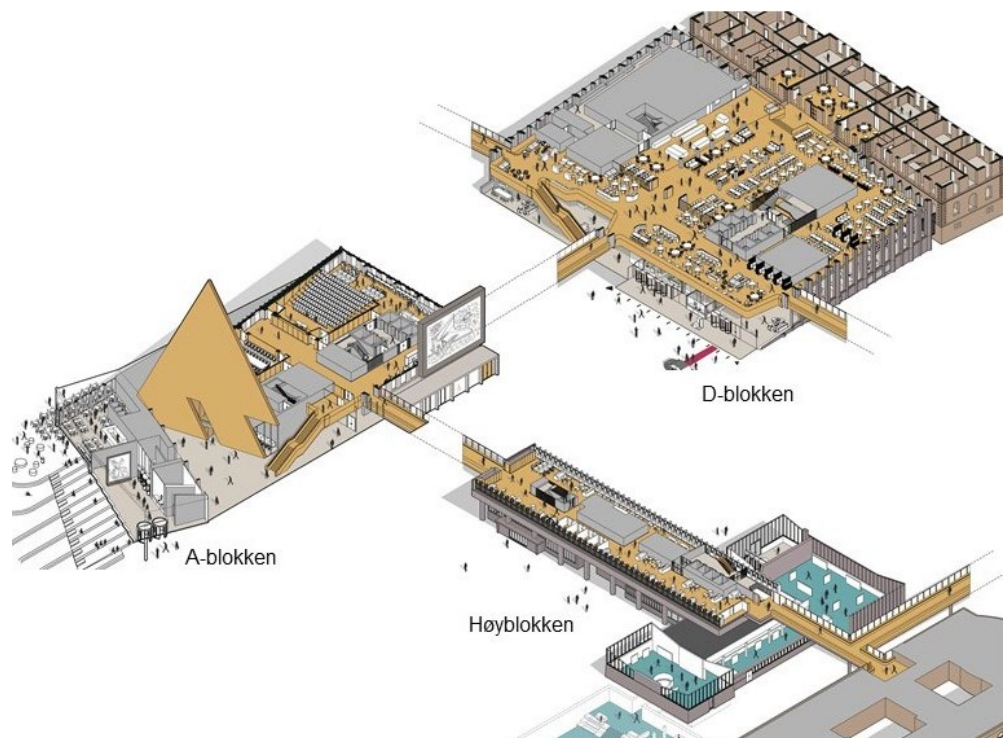
¹² Paasche, Marit: *Hannah Ryggen. En fri*. Pax Forlag (2016), s. 172.

¹³ «Det er fullt mulig», skriver Paasche, «å forstå vendingen tilbake til det greske [i *Trojansk hest / Picassoteppet*] som en kritikk av modernismen og som en videreføring av de arbeidene Hannah Ryggen allerede hadde lagd i opposisjon til nazismen og fascismen.» ibid., s. 171.

Hannah Ryggens *Trojansk hest* / *Picassoteppet* i statsrådssalen under Einar Gerhardsens regjeringstid, bildet er datert 1958. Foto: Per Arne Knoblauch / NTB Scanpix.

Kunstprosjekter i Samhandlingsstrøket

Samhandlingsstrøket i byggetrinn 1
Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

I byggenes andre etasje har arkitektene etablert et «samhandlingsstrøk». For å kunne fungere effektivt er departementsfellesskapet avhengig av en infrastruktur som på best mulig måte legger til rette for samhandling innad i hvert departement og, vel så viktig, departementene imellom. Samhandlingsstrøket forbinder alle bygningene via broer og gir adkomst til alle fellestilbud, heiser og trapper. Samhandlingsstrøket får gode dagslysforhold og utsikt til byrommene.

Samhandlingsstrøket, vegger og gulv

Sted	Samhandlingsstrøkets vegger og gulvflater
Forslag til grep	Rekuratering: presentasjon av et utvalg sentrale, kunsthistoriske verk fra departementenes lokaler

Sted

Samhandlingsstrøket er «nøytral grunn» og skiller ikke mellom de forskjellige departementene og deres ansatte. Det er et område som skal sikre nettopp god samhandling på tvers og dekke behov for hele regjeringsapparatet.

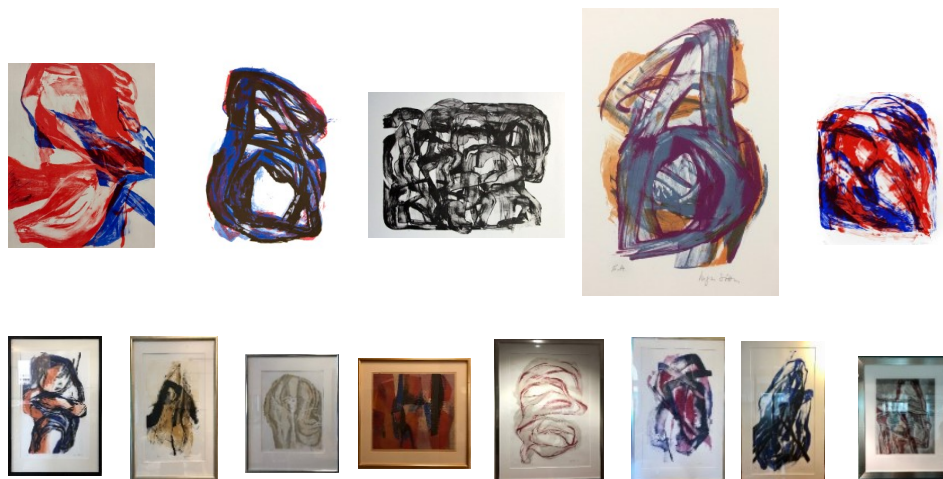
Forslag til grep

Vi anser Samhandlingsstrøket som det mest egnede stedet for en helhetlig presentasjon av verk fra departementene i hovedsak, inkludert noen nyinnkjøp. KORO's intensjon med dette grepet er å løfte frem verkene og aktivere den historiske og kunstneriske verdien som ligger i hvert enkelt av dem. Ved å plassere verkene slik at de danner sammenhengende fortellinger, synliggjøres kunstneriske tendenser og kunsthistoriske linjer. Grepet kan styrkes ytterligere gjennom formidlingstiltak, for eksempel korte tekster og, der det er relevant, arkivmateriale som presenteres i tilknytning til verkene.

Flytting av kunstverk fra departementenes gamle lokaler til det nye fellesarealet vil bidra til gjenkjenning og kontinuitet for de ansatte når de inntar kontorbyggene. Kunstverk som både ansatte og besøkende pleide å se i de gamle byggene, vil oppleves i andre sammenhenger, og nye grupperinger av verk vil gi alternative forståelser og perspektiver.

Konkret eksempel på nye sammenhenger gjennom rekuratering

Både Finansdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kulturdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og DSS har minst ett verk hver av den sentrale norske kunstneren Inger Sitter (1929–2015) i dagens kontorlokaler. KORO's nye kuratering vil bidra til at disse verkene kan «samlokaliseres» i Samhandlingsstrøket. Et slikt grep kan skape gjenkjenning og samtidig gi de ansatte en bredere presentasjon av et sentralt kunstnerskap. Gjennom formidlingsmateriale vil KORO beskrive Sitter og hennes betydning for den norske kunsthistorien samt opplyse om hvor verkene opprinnelig hang, slik at fremtidige generasjoner får vite noe om regjeringsskvartalets og verkene historiske kontekst.

Eksempler på verk av Inger Sitter som per i dag henger i ulike departementer.

I Sitters tilfelle vil den nye sammenstillingen av verkene i Samhandlingsstrøket også bidra til å fremheve kunstnerens involvering i utsmykningen av Høyblokken. Hun sto bak flere av de integrerte arbeidene i inngangspartiet samt på sørveggene av trappeoppgangene i 3. og 7. etasje. I tillegg bidro hun til Picasso-verket som er integrert i trappeoppgangen i 8. etasje.

Avklaring om videre bruk av verk

Vi er i dialog med Statsbygg og Team Urbis for å sikre at så mye veggplass som mulig i Samhandlingsstrøket er tilgjengelig for verk fra departementenes tidligere lokaler. Veggplass vil være en viktig indikator på hvor mye som kan tas med. I tillegg vil utforming og mønstring av veggene få betydning for presentasjonen av verkene. KORO planlegger å besøke alle departementer i første kvartal 2022 for å følge opp kartleggingen som ble gjort i forprosjektet, og for å få økt innsikt i hvilke kunstverk de ulike departementene er særlig knyttet til og ønsker å ha med seg inn det nye regjeringskvartalet.

Videre vil en avklaring i byggeprosjektet for de neste byggetrinnene være avgjørende for hvor omfattende selve samhandlingsstrøket blir (byggetrinn 2 og 3 representerer halvparten av samhandlingsstrøket). Det mangler også en beslutning om den videre håndteringen av den eksisterende kunsten, jf. notatet «Fremtidig bruk, håndtering og forvaltning av eksisterende kunst i RKV» datert 20.05.21 utarbeidet av KORO's direktør. Her blir det fremsatt ulike forslag, blant annet en artoteksløsning hvor de ansatte får mulighet til å påvirke valg av kunst i sine kontorlokaler.

Samhandlingsstrøket, A-blokken

Sted	Samhandlingsstrøket (A-blokken)
Forslag til grep	Rekuratering: Vanessa Baird, <i>Lenge gikk jeg tidlig til sengs, To Everything There is a Season, Lyset forsvinner – bare vi lukker øynene.</i>

To av maleriene plassert i samhandlingsstrøket i A-blokken
 Illustrasjon: Team Urbis / Statsbygg.

Sted

Som en del av samhandlingsstrøket i A-blokken er det et større åpent område i tilknytning til auditoriet og sentralt delte arbeidsplasser. Mye av fasaden består av vinduer, men det er også store veggarealer; blant annet danner *Fiskernes* bakvegg en stor, ubrutt flate.

Forslag til grep

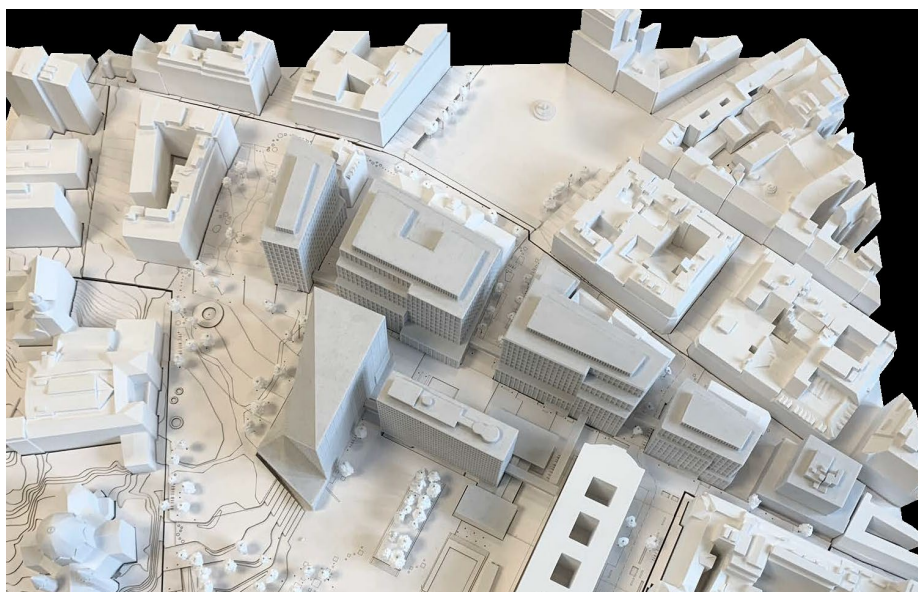
KORO ønsker å samle Vanessa Bairds tre veggmalierier som nå henger i R6 og hos Kulturrådet. Verkene er nærmere seks meter høye og mellom 6 og 10,5 meter brede, så det er få steder som er egnet. I samarbeid med Team Urbis har vi imidlertid funnet velegnede vegger i A-blokkens andre etasje.

KORO har god kjennskap til debatten som oppsto i forbindelse med verkene i 2014, og også til prosessen som førte til at ett av de tre maleriene ble plassert hos Kulturrådet. Samtidig vet vi at de to maleriene som i dag henger i R6 er høyt skattet av ansatte. På bakgrunn av dette har vi vært spesielt opptatt av dialog med de kommende brukerne av regjeringsskvartalet for å sikre en grundig og god forankring av verkene plassering.

Bairds bilder er detaljrike, og tolkningsrommet er stort. Kunstneren legger bevisst opp til en tvetydighet der elementene er velkjente og fremmedgjørende på samme tid. Slik blir betrakteren invitert til å lage sine egne fortellinger, gjerne basert på personlige minner og erfaringer. Samhandlingsstrøket i A-blokken, som blir et departementsnøytralt miljø, er slik sett et egnet sted. Her vil bildene inngå i en travel arbeidshverdag der de uunngåelig vil måtte konkurrere med funksjonell møblering og aktiv bruk av arealene. Samtidig vil det være god anledning til å betrakte verkene på nært hold.

For ytterligere beskrivelse av Vanessa Bairds tre veggmalierier, se kapittel om «Sentrale historiske verk».

Kunstprosjekter i byrommet

Det nye regjeringskvartalet vil utgjøre et stort offentlig byrom i sentrum av Oslo. Byrommet vil omfatte to nye offentlige plasser, en ny offentlig park og en rekke nye og reetablerte gater og passasjer. Rommene vil ikke bare utgjøre regjeringskvartalets «arterier», de vil også være viktige bidrag til å knytte byen sammen. Det trekkes nye linjer mellom øst og vest og mellom nord og sør. Til sammen vil området tilsvare rundt åtte kvartaler i hjertet av hovedstaden.

Området vil bli helt forandret, men det bærer samtidig med seg Hammersborghøydens lange og sammensatte historie. I sin bok *Høyblokken. En bygningsgbiografi* skriver Hugo Lauritz Jenssen: «Himmelen over Hammersborg hvelver seg altså over denne fascinerende, innfløkte og problematiske fortellingen om byen, staten, arkitekturen og kunsten. Denne historien plasserer tomten og bygningene sentralt i et 200 år langt kapittel av norgeshistorien.»¹⁴

Byrommet som vokser frem rundt regjeringsbyggene, prioriteres høyt i kunstbudsjettet. Det er her kunsten vil møte den store offentligheten – både ansatte, besøkende og Oslos befolkning. KOROs tilnærming vil ta hensyn til et samfunn i stadig endring og områdets kulturelle og historiske kontekst. Ikke minst er regjeringskvartalet et minnelandskap, og ivaretagelse av sporene etter terrorangrepet 22. juli vil være et viktig premiss.

¹⁴ Jenssen, Hugo Lauritz: *Høyblokken. En bygningsgbiografi*. Forlaget Press (2013), forord.

Bygulv

Sted	Bygulv
Forslag til grep	Invitert konkurranse/parallelloppdrag for utforming av bygulvet

Sted

I videste forstand kan bygulvet defineres som hele området innenfor de ytre perimetersikringene, i snevrere forstand som området innenfor de indre sperringene, og enda mer begrenset som adskilte rom rundt de ulike plassene og byggene.

Et bygulv danner grunnlag for lesningen av et byrom både fysisk og konseptuelt. Det kan styre bevegelsesmønstre, det kan spille inn på trivsel og opplevelsen av tilhørighet og trygghet, og det kan bidra til å fremheve eller nedtone bestemte områder og elementer (arkitektur, benker, skulpturer, vannspeil, vegetasjon og så videre). Et bygulv kan gli naturlig inn i omgivelsene og være nesten umerkelig for fotgjengere, men samtidig fortelle noe helt annet om man iakttar det fra etasjene oppover i byggene eller ser ned på byen fra luften.

Forslag til grep

KORO betrakter bygulvet som et spesielt viktig element i det nye regjeringskvartalet, og foreslår å invitere til en konkurranse om gulvets utforming (design). Vi ønsker å åpne for at utformingen av bygulvet kan omfatte hele området innenfor indre perimeter.

Vi mener at kunstnere har en særlig evne til å analysere kontekst og foreslå konseptuelle løsninger som kan utfordre og overraske. Et godt kunstnerisk grep kan innby til kritisk og kreativ refleksjon og samtidig få betydning og relevans i generasjoner fremover. Variasjoner i material- og fargebruk, mønstring og komposisjon kan skape estetiske kvaliteter som gir noe til byrommene og preger

opplevelsen av å bevege seg gjennom dem. Vi vil legge vekt på kunstneriske forslag som er utarbeidet i samarbeid med landskapsarkitekter og andre relevante fagpersoner for å få aktuelle og gjennomførbare alternativer.

KORO har analysert Team Urbis' forslag til bygulv (som er vist på mange av illustrasjonene av det nye regjeringskvartalet, og som var en del av forprosjektet deres). Designet er utarbeidet som en parafrase over relieffene i søylene som bærer Høyblokken. Relieffene er kraftig forstørret og flatet ut og er komponert i et stramt mønster tilsvarende avstanden mellom søylene. Mønstringen er avgrenset til området under Høyblokken og på Johan Nygaardsvolds plass og Einar Gerhardsens plass. Forslaget har flere kvaliteter. Samtidig mener vi at flere alternativer er nødvendig for å få et godt vurderingsgrunnlag. Ett enkelt forslag er ikke nok for et så stort grep som bygulvet i det nye regjeringskvartalet.

Utvikling av konkurransemateriale og underlag blir gjort i dialog med Statsbygg og relevante fagpersoner. Funksjonalitet og sikkerhet, offentlige krav, reguleringer og bestemmelser blir viktige forutsetninger. Vi ønsker i første omgang å invitere til en konkurranse hvor de aktuelle forslagene tas med videre inn i en samspillfase, knyttet tett opp mot byggeprosjektets sentrale aktører.

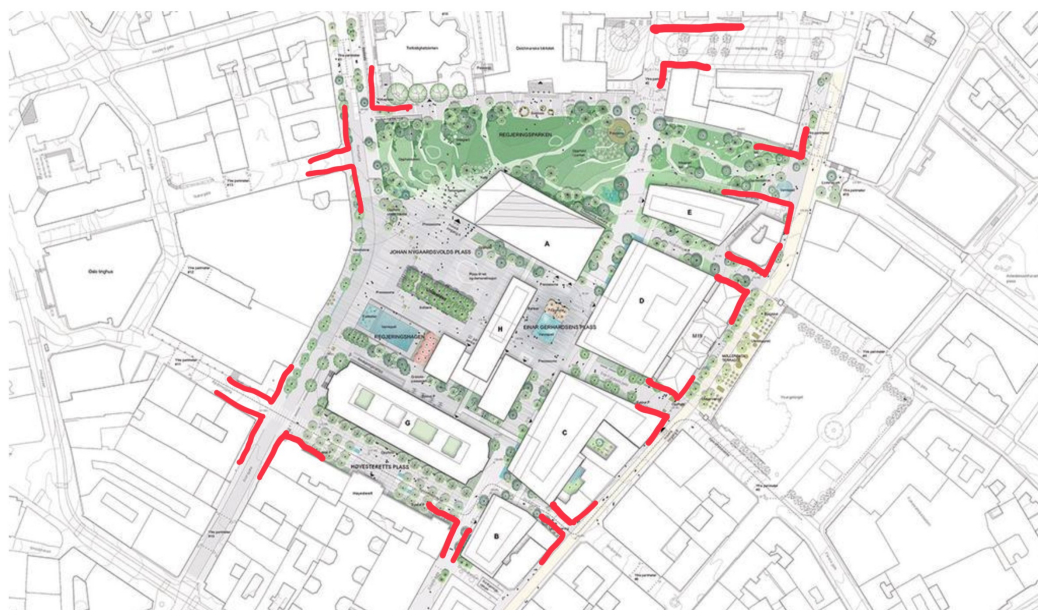
Det vil bli etablert et permanent minneste for 22. juli på Johan Nygaardsvolds plass, men per i dag er ikke prosess og omfang rundt dette avklart. Sammenhengen mellom kunstprosjekter og minneste vil naturligvis være svært viktig, og det vil være tett dialog med KORO og involverte aktører. Minneste vil få en egen post på statsbudsjettet, og inngår derfor ikke kunstplanen.

Forslag til bygulv fra Team Urbis. Illustrasjon: Statsbygg / Team Urbis.

Byrom

Sted	Byrom
Forslag til grep	Inviterte konkurranser og direkte oppdrag

Sted

I tillegg til selve bygulvet ser KORO på hele uterommet i det nye regjeringskvartalet som mulige steder for kunst. Parken (som ligger langt frem i tid, i byggetrinn 3), de mange gateløpene og mellomrommene som vil oppstå, er nedslagsfelter som vi vil komme tilbake til i senere kunstplaner.

I bylivsrapporten «Funksjonsblanding og byliv i og rundt regjeringskvartalet» (2019) peker Tuvalu arkitekter og VI Oslo på de mange *portalene* og *overgangene* som preger opplevelsen av å tre inn i regjeringskvartalet som byområde.

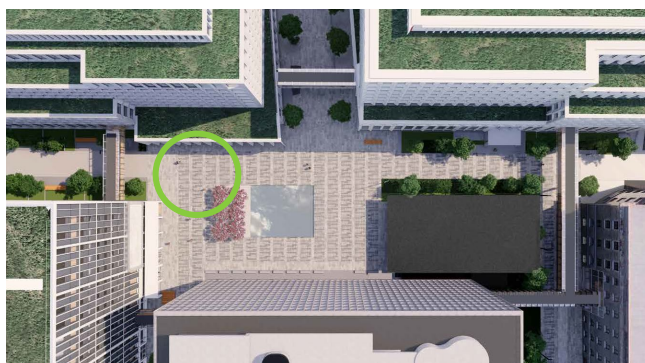
Forslag til grep

Spennvidden i hva slags prosjekter som kan forekomme er stor: alt fra skulpturer med en gjenkjennbar signatur som plasseres ved flere av inngangspartiene (for eksempel området definert som «kvilesteinen» av Team Urbis og området ved hjørnet av Youngstorget/Eva Kolstads gate), til verk av mer immateriell karakter (for eksempel lys og lyd), tekstbaserte verk og konsepter som utvikler seg over tid, såkalte prosessuelle verk. KORO ønsker å invitere til konkurranser og direkte oppdrag for utarbeidelse av forslag til prosjekter i byrommet.

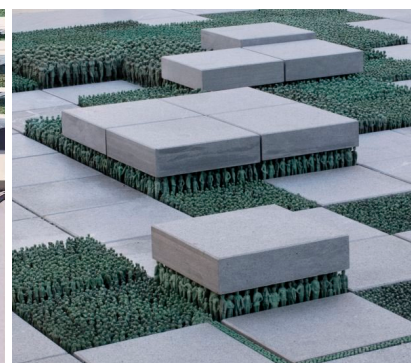
Verkene kan bidra til at byrommet rundt regjeringskvartalet oppleves som trygt og åpent, som en motsats til perimetersikringene som vil være en påminnelse om at man trer inn i en restriktiv og beskyttet del av byen. Prosjektene kan gå i dialog med – eller opponere mot – bygningene, bygulvet og områdets historiske og sosiale betydning, eller de kan tilføre noe som mangler i kraft av visualitet og meningsinnhold.

Einar Gerhardsens plass

Sted	Einar Gerhardsens plass
Forslag til grep	Rekuratering: Do Ho Suh, Grass Roots Square

Einar Gerhardsens plass i fugleperspektiv.

Do Ho Suh, Grass Roots Square (detalj).

Sted

Einar Gerhardsens plass var opprinnelig navnet på området mellom de tre regjeringsbygningene S-blokken, R4 og Høyblokken i regjeringskvartalet i Oslo. Plassen, som fikk sitt navn i 1997, ble oppkalt etter den tidligere statsministeren og arbeiderpartiformannen, som også var den første som inntok toppetasjen i Høyblokken da bygget sto ferdig i 1958. Med unntak av skulpturen *Aurora* av Knut Steen (1980), som opprinnelig var belagt med bladgull, var byrommet nøkternt, med enkel belegningsstein, lave blomsterbed og en nedtonet fontene.

I det nye regjeringskvartalet omtales Einar Gerhardsens plass som «selve hjertet i regjeringskvartalet». Plassen omkranses av Høyblokken og tre nye bygg, A-, D- og C-blokkene. Samtlige har innganger som vender ut mot plassen, og til dels transparente fasader som gir et allment publikum en opplevelse av hva som foregår på innsiden. To gateløp krysser plassen: Grubbegata fra sør til nord og Eva Kolstads gate fra øst til vest via gangen under Høyblokken og Lindealleen til Akersgata. Plassen skal brukes som mottakelsesområde for bilkortesjer, og det er tilrettelagt for bilkjøring rundt et vannspeil med en tregruppe i den ene enden.

Forslag til grep

Vi foreslår å omplassere Do Ho Suhs verk *Grass Roots Square* til området rundt vannspeilet på Einar Gerhardsens plass. Verket vil ikke skygge for *Fiskerne*, men tvert imot bygge opp under Picassos motiv. I Gerhardsens regjeringsperiode ble den moderne velferdsstaten bygget: «Ingen skal lenger måtte stå med lua i hånden», sa han selv. Verkene til Picasso/Nesjar og Do Ho Suh styrker denne retorikken. På Einar Gerhardsens plass er det ikke samfunnstoppene (den tradisjonelle rytteren til hest) som hylles, men folket og et styresett som sikrer at folkets stemme blir hørt.

Flytting krever tett dialog med landskapsarkitekt og kunstner. Det må også undersøkes om det er mulig å få til en god integrering av verket på plassen i samspill med de øvrige fysiske elementene og aktivitetene som allerede er planlagt. Verket må omformes og tilpasses sin nye plassering (og vice versa).

For ytterligere beskrivelse av *Grass Roots Square*, se kapitlet om «Sentrale historiske verk».

Temporære kunstprosjekter

Trekker man en passerstrek rundt det nye regjeringskvartalet på et kart over Oslo, finner man et av de mest komplekse urbane miljøene i landet. Innenfor en radius av noen hundre meter ligger en rekke skoler og utdanningsinstitusjoner, et økosystem av kunstinstitusjoner, små og store bedrifter og institusjoner, ulike trossamfunn, et sykehus, bygningsmasse i ulike historiske lag, flere arkitekturstiler og bygningstyper. Her kan både statsvitere, historikere, leger, arkitektur- og kunsthistorikere og en lang rekke andre yrkesgrupper stille seg opp og finne sine fagfelts fortellinger om Norge og Oslo.

Demokratiet er i arbeid i hele området. Her ligger Youngstorget, der store markeringer, folkemøter og demonstrasjoner finner sted, omkranset av partikontorer og fagforeninger. Den fjerde statsmakt er representert ved ulike mediehus som også har lang historie i området. Samtidig forholder kunstprosjektet seg til en annen radius. I overordnet betydning inngår regjeringskvartalet i en større sammenheng som omfatter hele landet og Sápmi. Her aktualiseres spørsmål knyttet til representasjon, by/land, makt og avmakt.

Som plattform for temporære initiativer, diskurs, formidling og lokal forankring vil KORO etablere et program i skjæringspunktet mellom kunst og formidling. Programmet vil på ulike måter forholde seg til det nye regjeringskvartalet og området rundt, og vil strekke seg gjennom hele perioden kunstprosjektet er aktivt. Programmet vil være en paraply for ulike prosjekter og initiativer, alt fra foredrag, pop-up-utstillinger og filmvisninger til temporære kunstprosjekter og institusjonelle samarbeid. Noen arrangementer vil være for fag- og spesialiserte miljøer, andre vil ha bredere appell.

Plattformen for temporære prosjekter vil fungere som en tematisk overbygning og en akkumulativ metode der nye prosjekter, tematikker og samarbeid vil komme til, basert på det som er gjennomført. De fire kuratoriske prinsippene i kunststrategien er omdreiningspunkter også for temporære initiativer. Dette vil binde alle de ulike elementene naturlig sammen, samtidig som de temporære tiltakene knyttes til det overordnede kunstprosjektet. Den frie metoden vi her legger opp til, gjør det mulig å kommentere problemstillinger som ennå ikke er kommet opp, men som vil prege samfunnsdebatten om to, tre, eller mange tiår.

Gjennom en slik plattform kan vi kontekstualisere eksisterende verk, samlingsprinsipper og kunsthistorien i departementene – altså den utsmykkingshistorien vi nå bygger videre på – samt formidle samtidskunstneres prosesser i lys av den eksisterende kunsten deres verk snart vil inngå i sammenheng med. Vi kan zoome inn på enkeltverk og kunstnerskap, se på arkitekturen rundt og forholdet til byen og samfunnet.

Strategi for medvirkning, forankring og formidling

I det følgende gis en oversikt over hvordan KORO vil arbeide med medvirkning, forankring og formidling, og hvilke kanaler vi vil benytte i prosjekt Kunst i nytt regjeringskvartal. Prosjektet strekker seg over flere år, og tilnærmingene vil måtte tilpasses etter hvert.

Det er verdt å legge merke til at vi skiller mellom begrepene *forankring* og *medvirkning*. Forankring innebærer å formidle og danne eierskap til beslutninger i prosjektet hos mottakermiljøene. Når vi driver medvirkning, inviterer vi i tillegg inn bestemte grupper fordi vi mener at deres stemmer er spesielt viktige i arbeidet med deler av kunstprosjektet. Etter en medvirkningsprosess kan respondentene gjenkjenne elementer av det de har spilt inn i de endelige beslutningene.

Medvirkningsprosesser er tids- og arbeidskrevende, men vi mener at det er hensiktsmessig å prioritere slike involverende prosesser i deler av prosjektet. KORO's tilnærming til forankring og medvirkning utvikles i nært samarbeid med de organene som allerede er etablert.

Kunstrådet

I Kongelig resolusjon forutsettes det at arbeidet med gjennomføringen av kunstprosjektene skjer i nær dialog med institusjonene som skal ha kunsten hos seg, slik at de kunstfaglige og ressursmessige valgene som gjøres er godt forankret. Det er ikke en ambisjon å oppnå full enighet om alle beslutninger, men det er viktig å sikre at prosessene som ligger til grunn for beslutningene er gode. For å ivareta relasjonen til ledelsesmiljøene både i forvaltningen og i byggeprosjektet er det opprettet et kunstråd. Kunstrådet er et rådgivende organ som skal gi råd til KORO's ledelse når det gjelder utforming av kunststrategi, kunstplaner og overordnet ressursdisponering i prosjektet. Kunstrådet er en viktig forankringskanal overfor den politiske og administrative ledelsen i regjeringsapparatet. KMD har stått for oppnevning av Kunstrådet og utformet rådets mandat.

Fora for brukermedvirkning

Prosjektrådet

Prosjektrådet består av KMD som oppdragsgiver, Statsbygg som byggherre, SMK, alle departementene (unntatt Forsvarsdepartementet), DSS og tillitsvalgte. Medlemmene er i hovedsak ekspedisjonssjefer i departementenes administrasjonsavdelinger. Prosjektrådet kvalitetssikrer beslutningsgrunnlag fra brukermedvirkningsprosessene og er et rådgivende organ for KMD som prosjekteier. Prosjektrådet vil bli holdt løpende orientert om kunstprosjektet og vil gjennom en kombinasjon av muntlige presentasjoner og skriftlig foreleggelse bli involvert før kunstplanene for de enkelte delene av prosjektet fastsettes av KORO. Videre kan skriftlige innspill på kunstplaner koordineres av KMD før de oversendes KORO.

Brukerråd per bygg

KORO's arbeid med forankringsprosesser i regjeringskvartalet skal koordineres med tilsvarende prosesser i byggeprosjektet. Brukerråd per bygg består av representanter fra KMD som prosjekteier for regjeringskvartalet, innplasserte departementer som fremtidige brukere av bygningen, DSS som leverandør av tjenester og Statsbygg som byggherre og fremtidig forvalter av bygningsmasse.

Brukerrådet er KMDs rådgivningsgruppe innenfor hver enkelt bygning. Forslag til kunstplaner forankres i de brukerrådene planene angår.

KORO har i løpet av september og oktober 2021 hatt møte med representanter fra departementene for samtaler om kunstprosjektene som er planlagt så langt. Det vil si også de departementene som ennå ikke er innplassert i det nye regjeringskvartalet, og derfor ikke har etablert brukerråd.

Andre viktige samtalepartnere i prosessen

Produksjonsutvalg, entreprenører, Riksantikvaren/Byantikvaren, 22. juli-senteret, referansegruppe for 22. juli-senteret i regjeringskvartalet og Den nasjonale støttegruppen etter 22. juli.

Fora for forankring

Det er flere grupper som blir direkte berørt av både byggeprosjektet og kunstprosjektet i regjeringskvartalet. Det nye byrommet vil prege hverdagen til fremtidige Oslo-generasjoner. Oslo kommune har fem sentrale brukerråd. Formålet med rådene er å sikre en bred, åpen og tilgjengelig medvirkning i kommunen. Vi mener at det er spesielt viktig å lytte til de som er unge i dag. Vi er allerede i kontakt med kommunens ungdomsråd, som er et rådgivende organ for bydelsutvalget. Rådet består av ungdom fra 12 til 18 år som er valgt gjennom skoler, fritidsklubber og organisasjoner. Tilsvarende vil vi også opprette kontakt med andre relevante råd: rådet for personer med nedsatt funksjonsevne og råd for mangfold og inkludering.

Kommunikasjon

KOROs arbeid med forankring av kunstprosjektet er nært knyttet til formidling og kommunikasjon, og det er utarbeidet en egen kommunikasjonsplan. Planen forholder seg til Statsbyggs kommunikasjonsstrategi for byggeprosjektet og KMDs kommunikasjonskanal i RKV-prosjektet som er rettet mot de ansatte i departementene. Videre forholder kommunikasjonsplanen seg til de generelle kommunikasjonsprinsippene i staten. KOROs kommunikasjon og formidling skal øke interessen for og kunnskapen om kunst i offentlige rom ved å gjøre kunsten allmenn, relevant, synlig og meningsfull.

Formidling

Formidling er uløselig knyttet til forankring og kan bidra til positivt omdømme og eierskap – både til kunsten og til det overordnede prosjektet. Formidling kan imidlertid ta mange former, og det vil variere hvorvidt formidlingsprosjektene best knyttes til brukermedvirkningsfora eller etablerte kommunikasjonsstrukturer nevnt over (for eksempel KOROs kommunikasjonskanaler, møter med departementene og så videre). Bruker- og kommunikasjonsforaene vil fungere som nettverk som KORO kan benytte i formidlingsarbeidet etter behov.

- **Nåværende og fremtidige brukere** nås via brukerråd per bygg. Kunstprosjektet kan allerede nå formidles via foredrag i departementene for å varsle om hva som skal komme, og hvordan KORO vil arbeide det frem.
- **Naboer** er en viktig målgruppe også for forankring av kunstprosjektet, da den mest offentlige arenaen for kunsten vil befinne seg utendørs. Naboer kan nås via informasjon i besøkssenteret og ulike formidlingsarrangementer i området.
- **Den allmenne befolkningen** nås via sosiale medier og lokale informasjonsarrangementer og guidede turer. Kommunikasjonskanalene nevnt over (samt pressearbeid) er også åpenbare måter å nå den allmenne befolkningen på.
- **Landet for øvrig:** KORO er i kontakt med både Kulturtanken, Den kulturelle skolesekken og Landsdekkende program ved Nasjonalmuseet for å utrede

muligheten for landsdekkende formidlingsprogrammer knyttet til det nye regjeringskvartalet.

Tentativt budsjett for perioden 2021–2025

Budsjettet er disponert i henhold til kategoriene som er beskrevet i overordnet kunststrategi:

Tabell: Grovfordeling av kunstbudsjettet på steder for kunst (i prosent):

1) Allment tilgjengelige byrom	40 %
2 A) Innside/utside og B) Hovedinngangspartier	30 %
3 A) Sosiale soner for politisk ledelse, ansatte og besøkende og B) Offisielle representasjonsrom	25 %
4) Rom som kun er tilgjengelige for ansatte	3 %
5) Temporære prosjekter underveis som peker fram mot et ferdig regjeringsanlegg / etablering av midlertidige inne- og uterom for publikum underveis i byggeprosessen	2 %

NB! Enkeltsommene er ikke budsjettet for alle kategoriene. Feltene som er markert med (-) vil bli fylt ut senere innfor totalsummen som er angitt per kategori.

Prosjektledelse ca. (15 %)	Totalbudsjett
Lønn internt prosjektteam gjennom prosjektperiode (kuratorer x 3, produsent x 1)	11 000 000.00
Arbeidsgiveravgift (14,1 %)	1 551 000.00
Annet driftsmateriale	100 000.00
Faglitteratur	20 000.00
Reiseutgifter og diett, internt prosjektteam	300 000.00
Kjøp av andre fremmede tjenester	100 000.00
Møter	100 000.00
Sum prosjektledelse	13 171 000.00
Kunstrelaterte utgifter (85 %)	
Forprosjekt	
Forprosjekt	2 600 000.00
Sum forprosjekt	2 600 000.00
1) Allment tilgjengelige byrom	
Honorar konkurranse	1 000 000.00
Reiseutgifter, konkurranse	150 000.00
Kjøp av fremmede tjenester	100 000.00
Byrom: Inviterte konkurranser og direkte oppdrag	-
Byrom: bygulv	-
Byrom: <i>Grass Roots Square</i>	-
Foreløpig udisponert	-
5 % avgift BKH	1 246 000.00
1) Allment tilgjengelige byrom – sum kunstverk	27 480 000.00
2 A) Innside/utside og B) Hovedinngangspartier	
Honorar konkurranse	1 000 000.00
Reiseutgifter, konkurranse	150 000.00
Kjøp av fremmede tjenester	120 000.00

Kunsthonorar – pyramiderommet	-
Kunsthonorar – representativ spisesal / bearbeidelse av eksisterende verk	-
Kunsthonorar – kafeen	-
Kunsthonorar – inngangspartier, A-, D- og H-blokk	-
Kunsthonorar – Høyblokken, ny vegg mot passasje	-
Kunsthonorar – foreløpig udisponert	-
5 % avgift BKH	843 000.00
2 A) innside/utside og B) hovedinnganger – sum kunstverk	19 009 000.00
3 A) Sosiale soner for politisk ledelse, ansatte og besøkende og B) Offisielle representasjonsrom	
Honorar konkurranse	600 000.00
Reiseutgifter, konkurranse	60 000.00
Kjøp av fremmede tjenester konkurranse	100 000.00
Kunsthonorar – Samhandlingsstrøket	-
Kunsthonorar – representative møterom og soner	-
Kunsthonorar – statsrådssalen	-
Kunsthonorar – foreløpig udisponert	-
5 % avgift BKH	656 000.00
3 A) sosiale soner og B) representasjonsrom – sum kunstverk	14 545 000.00
4) Rom som kun er tilgjengelige for ansatte	
Kunsthonorar – foreløpig udisponert	-
5 % avgift BKH	100 000.00
4) Rom som kun er tilgjengelige for ansatte – sum kunstverk	2 150 000.00
5) Temporære prosjekter	
Kunsthonorar – plattform for temporære prosjekter	1 400 000.00
5 % avgift BKH	65 000.00
5) Temporære prosjekter – sum kunstverk	1 465 000.00
Formidling	
Kjøp av andre fremmede tjenester	200 000.00
Møter	50 000.00
Andre arrangement (seminar, talks osv.)	600 000.00
Publikasjon	800 000.00
Profilering (brosjyrer, formidlingstiltak)	300 000.00
Informasjon (fotodokumentasjon osv.)	300 000.00
Informasjon skilting	200 000.00
Representasjon	50 000.00
Gaver til eksterne (kunstner, mottaker)	50 000.00
Sum formidling	2 550 000.00
Forvaltning	
Transport/bud/forsikring/montering	500 000.00
Annet driftsmateriale	500 000.00
Kjøp av fremmede tjenester	500 000.00
Reiseutgifter og diett	30 000.00
Sum forvaltning	1 530 000.00
Reserve	4 500 000.00
Sum kunstrelaterte utgifter	75 829 000.00
Sum kunstprosjektet totalt	89 000 000.00

Kommentarer til budsjettet

Budsjettpost kategori 4: «Rom som kun er tilgjengelige for ansatte» dreier seg om kunst i kontorarealer.

Budsjettering i forbindelse med de forskjellige byggetrinn:

Ifølge Statsbyggs estimat vil det være en god del midler til kunst i byggetrinn 2 og 3 (om disse gjennomføres). KORO er bevisste på budsjettering når det gjelder for eksempel midler til parkområdet. KORO har naturligvis ikke besluttet disponeringer for de videre byggetrinnene nå, og vi vet også at prosjekter som vi planlegger i første byggetrinn mest sannsynlig vil gå over i senere byggetrinn. Dette gjelder for eksempel prosjekter i byrom og gateløp. I budsjettet over har vi satt av en reservepost på 4,5 millioner kroner for å bevare fleksibilitet for overføring av midler fra første til senere byggetrinn. Budsjettet videreutvikles sammen med kommende kunstplaner.

Fremdriftsplan for kunst i byggetrinn 1

Kunstprosjektet til nytt regjeringskvartal følger i hovedsak byggeprosjektets planer for byggetrinn 1, som er planlagt ferdigstilt i 2025. Det vil komme endringer underveis i byggeprosjektets ulike faser som vil ha betydning for fremdriftsplanen og innvirkning på hvordan vi kan utforme kunstprosjektene. Blant annet kan planer for uteområder, plasser og gateløp bli endret ved behov for økte sikkerhetstiltak, prisjusteringer kan virke inn på material- og formvalg, og brukermedvirkningsprosessene kan føre til endringer i romprogrammet. KORO er holder jevnlig møter med byggeprosjektledere per bygg og legger derfra en fremdriftsplan for hvert grep beskrevet i denne kunstplanen. Følgende plan presenteres derfor med forbehold:

Sommer/høst 2021	
Juni–sep.	Koordineringsmøter med delprosjektledere per bygg
Aug.–okt.	Forankringsmøter med brukerråd og departementene
Okt.	Godkjenning av Kunstplan del 1
	Utarbeiding av konkurransemateriale til bygulv, trinn 1
Nov.	Utvikling av program for temporære prosjekter og formidling
Nov.–mars	Overordnet plan for rekurtering av departementssamlingen og eksisterende verk
Vår 2022	
Jan.	Møte i kunstrådet om konkurranser og program for temporære prosjekter.
	Avvikling av 1. temporære prosjekt
Jan.	Invitere kunstnere til konkurranse 1: Bygulv
Jan.–feb.	Møte hos departementene for å se kunsten de har hos seg.
Feb.	Utarbeiding av konkurransemateriale til Pyramiderommet
Feb.	Informasjonsmøter med kunstnere som skal delta bygulvskonkurransen
	Rekurtering av Irma Salo Jægers verk <i>I flokk letter fuglene</i> til A-blokken i samarbeid med Team Urbis
	Presentasjon av Kunstplan del 2
	Invitere kunstnere til konkurranse 2: Pyramiderommet
	Rekurtering av Do Ho Suhs verk <i>Grass Root Square</i> på Einar Gerhardsens plass i samarbeid med Team Urbis
	Avvikling av 2. temporære prosjekt
Juni	Frist for innlevering i bygulvskonkurranse, trinn 1, evaluering og innstilling. Invitere 3 kunstnere til konkurranse, trinn 2.
Høst 2022	
	Frist for innlevering i konkurranse 2, Pyramiderommet, evaluering av konkurranseforslag og innstilling
	Frist for innlevering i bygulvskonkurranse, trinn 2, evaluering av konkurranseforslag og innstilling
	Oppfølging av kunstnere til konkurranse 1 og 2 samt kontrahering
	Presentasjon av Kunstplan del 3
	Produksjon
2023	
	Open Call for kunstopppdrag i Kafeen i bygg A.
	Direkte oppdrag til kunstner om nytt verk til representativ hovedinngang, bygg A.
	Direkte oppdrag til kunstner om nytt verk til Statsrådssalen
	Invitasjon til konkurranse og direkte oppdrag til byrommet

	Produksjon
	Uthenting, restaurering og klargjøring av verk i departementssamlingen
	Presentasjon av kunstplan del 4
2024	
	Produksjon.
	Presentasjon av Kunstplan del 5
	Montering og opphenging av departementssamlingen i Samhandlingsstrøket.
	Montering av Irma Salo Jægers verk <i>I flokk letter fuglene</i> i representativ spisesal, bygg A.
	Ferdigstilling av de første prosjektene.
2025	
	Ferdigstilling kunstprosjekter byggetrinn 1

Fremtidige planer for kunst

Det er flere steder vi allerede nå vet er aktuelle for kunstprosjekter, men som ikke blir utdypet her. Det skyldes at vi ikke er kommet langt nok i utarbeidelsen av de ulike grepene for disse stedene, og/eller at byggeplanene ligger for langt frem i tid. Vi velger likevel å varsle om noen steder, grep og verk som vi allerede nå vurderer til kommende kunstplaner.

A-BLOKKEN	Representativ lounge / representativ ventesone
	Personalinngang bakvegg
	Møterom
	Statsrådseksjoner
	Heis- og trapperom
D-BLOKKEN	Statsministerens kontor og møterom
	Personalinnganger, bakvegg og vegg mot treningshallen
	Atrium/fellesareal i tilknytning til kantine
	Møterom
	Statsrådseksjoner
	Heis- og trapperom
	Endevegg i heisrom 3.–9. etasje
HØYBLOKKEN	Statsrådseksjoner
U.ET.	Kjørearealer, nedganger og inngangspartier
UTE	Regjeringspark
	Himling under broer
	Paviljong i park

EKSEMPLER PÅ EKSISTERENDE VERK	<i>Aurora</i> , skulptur (Knut Steen) <i>Torso</i> , skulptur (Kristian Blystad) <i>Dønning</i> , skulptur (John Audun Hauge) <i>Hundre år på en arbeidsdag</i> (Kajsa Dahlberg) <i>Relocating the past: ruins for the future</i> (Ahmad Ghossein)
---------------------------------------	--